

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Nele Mai Viin

**NIKOTIINIPATJADE MÕJU TUBAKATOODETE
TARBIJATE EELISTUSTELE**

Lõputöö

Juhendaja:

Siim Rudissaar, MA

Kaasjuhendaja:

Indrek Saar, PhD

Tallinn 2021

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Finantskolledž	Juuni 2021
Töö pealkiri eesti keeles: Nikotiinipatjade mõju tubakatoodete tarbijate eelistustele	
Töö pealkiri võõrkeeles: The impact of nicotine pouches on the preferences of tobacco products consumers	
<p><i>Lühikokkuvõte: Lõputöö on koostatud eesti keeles ja koosneb 59-st leheküljest. Lõputöös on kasutatud 86 allikat, millele on tekstis viidatud.</i></p> <p><i>Lõputöö uurimisprobleemiks on, et tubakaettevõtted toodavad nikotiinipatju asendusena suitsetatavatele tubakatoodetele. Nikotiinipatjade järele on olnud suur nõudlus ja need on hästi kättesaadavad. Eelkõige turustatakse uudseid tooteid noorte seas. Seetõttu on oluline välja selgitada, kuidas on nikotiinipatjade turule tulek mõjutanud tubakaturgu ja tarbijate käitumist.</i></p> <p><i>Lõputöö eesmärk on selgitada välja seosed nikotiinipatjade turule tuleku ja tubakatoodete tarbijate eelistuste muutumiste vahel. Lõputöös kasutati kombineeritud kvalitatiivset ja kvantitatiivset uurimismeetodit.</i></p> <p><i>Tubakatoodete tarvitajate uurimise tulemusena selgus, et enamik praegustest nikotiinipatjade tarvitajatest tarvitasid varasemalt huuletubakat. Pärast nikotiinipatjade legaliseerimist on need olnud hästi kättesaadavad. Nikotiinipatjade tarvitajad väidavad, et nad on teadlikud nikotiini kogusest nikotiinipadjas. Küsimustikule vastanutest enamik soovib loobuda tubakatoodete tarvitamisest.</i></p> <p><i>Lõputöös toodi välja neli ettepanekut. Esiteks tuleb teha paremat teavitustööd osas, kui palju omastab organism nikotiini tubaka- ja nikotiinitoodete tarvitamisel. Teiseks tuleb propageerida, et nikotiinipadi ei sobi tubakatoodetest loobumiseks. Kolmandaks tuleb reguleerida selgemalt nikotiinipadja liigitust. Neljandaks tuleb reguleerida nikotiinipatjade turustamist, et nende müügil ei kasutataks tubakatoodetega seotud sõnu ja mõisteid.</i></p>	
Võtmesõnad: nikotiinipadi, suitsetatavad tubakatooted, suitsuvabad tubakatooted, legaliseerimine	
Võõrkeelsed võtmesõnad: nicotine pouch, smoked tobacco products, smokeless tobacco products, legalization	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
Töö autor: Nele Mai Viin	
<p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Annan Sisekaitseakadeemiale tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose reprodutseerimiseks säilitamise ja elektroonilise avaldamise eesmärgil, sealhulgas Sisekaitseakadeemia raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni. Annan loa teose üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Sisekaitseakadeemia veebikeskkonna kaudu sealhulgas Sisekaitseakadeemia raamatukogu digikogu kaudu ja paber kandjal Sisekaitseakadeemia raamatukogus kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni. Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.</p>	
(allkirjastatud digitaalselt)	Kommentaar (soovi korral)
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Siim Rudissaar	(allkirjastatud digitaalselt)
Kaasjuhendaja: Indrek Saar	(allkirjastatud digitaalselt)
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor: Kerly Randlane	(allkirjastatud digitaalselt)

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. TUBAKATOOTE JA NIKOTIINIPADJA OLEMUS JA NENDE TARBIMIST MÕJUTAVAD TEGURID	7
1.1. Tubakatoote ja nikotiinipadja mõiste	7
1.2. Nikotiinipatjade ja tubakatoodete tarbimist mõjutavad tegurid	12
1.2.1. Nikotiinipadja ja tubakatoodete kasutajaskond ning meetmed tubakatoodete tarbimise vähendamiseks	17
1.2.2. Legaliseerimise mõju tarbimisele	21
2. NIKOTIINIPATJADE TARBIMINE VÕRDLUSES TUBAKATOODETEGA	24
2.1. Uurimismetoodika	24
2.2. Uuringu tulemused	25
2.3. Tulemuste analüüs ja järeldused	32
KOKKUVÕTE	38
SUMMARY	42
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	45
Lisa 1. Tabelite ja jooniste loetelu	55
Lisa 2. Küsimustik.....	56
Lisa 3. Avatud küsimuste kodeerimise tabelid.....	58

SISSEJUHATUS

Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt tehtud küsitluse kohaselt moodustasid suitsetajad täisealisest elanikkonnast 22%. Tubakatooted on väga hästi kättesaadavad, sest neid müüakse kõikjal jaekaubanduses. (Eesti Konjunktuuriinstituut, 2017) Nicorex Baltic OÜ juhatuse liikme sõnul on Eestis hinnanguliselt 30 000 aktiivset huuletubaka tarbijat. Eestis on lubatud huuletubaka omamine ja tarbimine, kuid selle müümine on keelatud. (Mägi, 2019) Euroopa Liidus on huuletubaka ehk *snus* 'i müük legaalne ainult Rootsis. 2019. aasta juulist on Eestis legaalselt müügil tubakavaba mokatubakas ehk nikotiinipadi, mis liigitub alternatiivsete tubakatoodete hulka. (Belkin, 2019) Võrreldes Soomega, kus nikotiinipadi on meditsiiniline kaup ning täpne koostis ja nikotiinisisaldus on reguleeritud, pole Eestis veel seadusega reguleeritud, kui palju võib nikotiinipadjas sisalduda nikotiini ja millised võivad olla abiained. Seetõttu plaanib Sotsiaalministeerium neid seadusega reguleerima hakata. (Pärli, 2020)

Lõputöö teema on aktuaalne, kuna nikotiinipadjad on Eesti turul uudne toode. Esmakordselt deklareeriti nikotiinipatju Eestis 2019. aasta märtsis (Rahandusministeerium, 2020a). Tubakatööstused panustavad järjest rohkem suuri summasid uute toodete ehk alternatiivsete tubakatoodete arendamisse, kuna tavapärase suitsetamine on muutumas vähem populaarsemaks. Kogu maailmas sureb üle seitsme miljoni inimese aastas suitsetamisest tekkinud haiguste tõttu. Seetõttu pakuvad alternatiivsete tubakatoodete tootjad ja turundajad suitsetamise asendamiseks alternatiivtooteid nagu e-sigaretid, kuumutatavad tubakatooted ja nikotiinipadjad. (Kulpas, 2020)

Varasemalt on Reek (2019) uurinud suitsuvabade tubakatoodete käitlemise ebaseaduslikkust ja sellega seonduvat probleemistikku, kuidas takistada huuletubaka levikut Eestis. Lisaks on Sööt (2008) uurinud tubakaaktsiisi kui tarbimist reguleeriva maksu mõju tubakatoodete tarbimisele. Samamoodi on uurinud aktsiisi mõju tubakaturule Adamberg (2018), keskendudes alternatiivsetele tubakatoodetele. Lõputöö teema on uudne, kuna nikotiinipadjad on ametlikult müügil olnud alates 2019. aasta juulist ja selle aja jooksul pole autorile teadaolevalt uuritud nikotiinipadjade mõju tubakatoodete tarbimisele ning tarbijate käitumisele.

Tubakaettevõtted toodavad nikotiinipatju, pastille ja nätsu asendusena suitsetatavatele toodetele. Nende toodete turustamisel on olnud mõju tubakatoodete regulatsioonidele ja tubakast loobumisele. (Kostygina, *et al.*, 2016, p. 1219) Kuna nikotiinipatjade järele oli turustajate sõnul algusest peale väga suur nõudlus, võib eeldada, et see on mõjutanud erinevate tubakatoodete tarbimist. Sotsiaalministeeriumi keskkonnatervise ja kemikaaliohutuse juhi sõnul saab nikotiinipatju osta näiteks R-Kioskist, kus see moodustab kümnendiku kogu tubakatoodete sortimendi läbimüügist (Pärli, 2020). See tähendab, et nikotiinipadjad on samamoodi kättesaadavad nagu tavapärased sigaretid. Näiteks Rootsisis tarvitavad mehed sigarettidest rohkem huuletubakat ning arvatakse, et tubakatööstus kasutab huuletubaka turustamist sigarettide reklaamimiseks noorte seas (Melikian & Hoffmann, 2009, p. 85). Eelnevast tulenevalt on lõputöö autor sõnastanud uurimisprobleemi: kuidas on nikotiinipatjade turule tulek mõjutanud tubakaturgu ja tarbijate käitumist?

Probleemküsimusest täpsustamiseks püstitati järgnevad uurimisküsimused:

1. Millised on tubakatoodete ja nikotiinipatjade tarvitajate tarbimisharjumused?
2. Kuidas on nikotiinipatjade turule tulek mõjutanud tubakatoodete tarvitajate eelistusi?
3. Kuidas on muutunud tubakaturg seoses nikotiinipatjade turule tulekuga?

Lõputöö eesmärk on selgitada välja seosed nikotiinipatjade turule tuleku ja tubakatoodete tarbijate eelistuste muutumiste vahel.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks püstitati järgnevad uurimisülesanded:

1. Anda ülevaade nikotiinipatjade ja tubakatoodete olemusest ning tubakaturu olukorrast ja muutustest.
2. Anda ülevaade nikotiinipatjade ja tubakatoodete tarbimist mõjutavatest teguritest.
3. Analüüsida küsitluse tulemuste põhjal nikotiinipatjade ja tubakatoodete kättesaadavust ning tarvitajate eelistusi ja tarbimisharjumuste muutust.
4. Sünteesida empiirilise osa tulemusi ja kirjanduse ülevaate tulemusi ning pakkuda võimalusi nikotiinipatjade tarbimist mõjutavate tegurite muutmiseks.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks ja püstitatud ülesannete täitmiseks viiakse läbi kvalitatiivne ja kvantitatiivne uuring. Selleks uurib autor teadusallikaid, internetiallikaid,

õigusakte. Andmekogumise meetodina viiakse läbi küsimustik Eesti kõrgkoolides õppivate üliõpilaste hulgas ja sotsiaalmeedias. Teema kirjeldamiseks vajalikud artiklid ja võrgumaterjal leiti andmebaasidest (SAGE, EBSCO, Google Scholar) ja tavapärase otsingumootorite abil.

Lõputöö jaguneb kaheks peatükiks, mis omakorda jaguneb alapeatükkideks. Esimene peatükk jaguneb kaheks alapeatükiks ja teine peatükk kolmeks alapeatükiks. Esimese peatüki esimeses alapunktis antakse ülevaade nikotiinipatjade ja tubakatoodete olemuse kohta. Esimese peatüki teises alapeatükis antakse ülevaade nikotiinipatjade ja tubakatoodete tarbimist mõjutavatest teguritest. Teises peatükis ehk empiirilise osa esimeses alapeatükis kirjeldatakse töös kasutatavat uurimismetoodikat. Teises alapeatükis analüüsitakse küsimustiku tulemusi. Kolmandas alapeatükis analüüsitakse nikotiinipatjade mõju tubakatoodete tarbijate eelistustele ja autor teeb tulemuste põhjal järeldused, kuidas on mõjutanud nikotiinipadjad tubakatoodete tarbijate eelistusi.

1. TUBAKATOOTE JA NIKOTIINIPADJA OLEMUS JA NENDE TARBIMIST MÕJUTAVAD TEGURID

1.1. Tubakatoote ja nikotiinipadja mõiste

Alapeatükis kirjeldatakse erinevaid tubakatooteid ja nikotiinipatja. Selgitatakse tubaka- ja nikotiinitoodete liigitust ning nende valmistamist ja tarvitamise viisi. Lisaks kirjeldatakse alternatiivseid tubakatooteid, mis on praegu turul populaarsust kogumas.

Tubakatoodet valmistatakse tubakataime lehtedest. Tubakasuitsus olevate mürgiste kemikaalide tõttu on suitsetamine terviserisk ning võib põhjustada südame- ja kopsuhaigusi või vähki. (Terviseamet, a) Eestis reguleerib tubakatooteid tubakaseadus ja tubakatoodete maksustamist alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus. Tubakaseaduses on sätestatud, et tubakatoode on täielikult või osaliselt tubakast valmistatud toode suitsetamiseks, närimiseks, imemiseks või ninna tõmbamiseks ja neid rühmitatakse suitsetatavateks (vt tabel 1) ning suitsuvabadeks tubakatoodeteks (vt tabel 2). Lisaks kasutatakse mõisteid uudne tubakatoode või alternatiivne tubakatoode, et kirjeldada tubakatooteid, mis on turule viidud pärast 19. maid 2014. (Tubakaseadus, 2005, § 3) Tubakavaba huuletubakas ehk nikotiinipadi on tubakatootega seonduv toode, seda kasutatakse tubakatoodete asendamiseks (Tubakaseadus, 2005, § 3¹).

Suitsetatavad tubakatooted on sigar, sigarillo, sigaret ja suitsetamistubakas. Suitsuvaba tubakatoote, mille käitlemine on Eestis keelatud, tarvitamiseks ei ole vaja põlemisprotsessi. Sellised tubakatooted on närimistubakas, nuusktubakas ja suukaudseks kasutamiseks mõeldud tubakas. Tubakatoodete käitlemise all mõeldakse nende tootmist, tubakatootega kauplemist ja toote hoidmist, ladustamist või edasitoimetamist kaubanduslikul eesmärgil või kaubanduslikus koguses. (Tubakaseadus, 2005, § 3) Eestis müügil olevate tubakatoodete ja elektrooniliste sigarettide ning nende täitevedelike kohta on tootja, importija või levitaja edastanud informatsiooni ja testide tulemused nende koostise ning eralduvate ainete kohta Terviseametile (Terviseamet, a).

Tabel 1. Suitsetatavad tubakatooted (Tervise Arengu Instituut, 2015a; autori koostatud)

Tubakatoode	Kirjeldus
Sigaret	Suitsetatav toode ehk peenestatud tubaka rull, mis on pakendatud õhukesse spetsiaalsesse sigaretipaberisse. Teatud tootemarkidel on suhu asetatavasse otsa kinnitatud spetsiaalne filter, et osaliselt tõkestada tubakasuitsus sisalduvate keemiliste ainete ja ühendite organismi sattumine.
Sigar ja sigarillo	Suitsetatav toode, mis keeratakse rulliks erinevatest väärstuba lehtedest. Tavalisest sigaretist pikem ja jämedam. Sigarillo tädisena kasutatakse peeneks hakitud tubakalehti.
Vesipiip	Kasutatakse tubaka suitsetamiseks, mida on võimalik maitsestada ja lõhnastada erinevate ainetega.

Sigaretide suitsetamine on põhiline viis tubaka tarbimiseks, millest on keeruline loobuda. Lisaks on sigarettide tarvitamine ka tervisele kõige ohtlikum. (Barua, *et al.*, 2018, p. 3334) Viie aastakümne jooksul on sigarettide omadused muutunud. Lisandunud on näiteks filtreeritud ja madala tõrvasisaldusega sigarettid. Samas pole sigarettide suitsetamisest tingitud terviseriskid vähenenud, pigem on muutused takistanud püüdlust loobuda suitsetamisest. Lisaks võivad uudsed tubakatooted kahjustada rahvatervist, soodustades tubaka tarbimist inimeste seas, kes seda muidu tõenäoliselt ei teeks. (U.S. Department of Health and Human Services, 2010)

Tubakatootjad lisavad sigarettidesse maitsete tekitamiseks erinevaid lisaaineid, mis mõjutavad ka suitsu keemilist koostist. Näiteks lisatakse kakaod või mentooli eesmärgiga muuta toode ostjatele maitsvamaks ja vastuvõetavamaks. (Tervise Arengu Instituut, 2015c) Mentooliga sigarettide populaarsuse võis põhjustada asjaolu, et mentool tuimestab kurku ja muudab suitsu mahedamaks. Kuna mentool mõjub jahutavalt, tõmmatakse rohkem suitsu alla ja suureneb sissehingatud nikotiini kogus. Seetõttu tekib kiiremini nikotiinisõltuvus. Mentool on looduslik ühend, aga tema põlemisel tekivad kahjulikud jääained. (Tervise Arengu Instituut, 2015a) Kuid 2020. aasta maikuu keelustati Euroopa Liidus maitsestatud sigarettide, sh mentooliga sigarettide müük. Keeld tuleneb Euroopa Liidu tubakadirektiivist. (Sotsiaalministeerium, 2020). Direktiivist lähtuvalt on liikmesriikides keelatud turule lasta tubakatooteid, millel on eristatav maitse või lõhn (Euroopa Komisjon, 2016). Müüdavatel sigarettidel ning ka sigarettideks keerataval suitsetamistubakal ei tohi enam olla eristatavat maitset ega lõhna, mille annab lisaaine või lisaainete kombinatsioon. Erinevalt nikotiinipatjadest on sigarettide puhul kindlaks määratud lubatud nikotiini

maksimaalne sisalduse piirnorm. Ühes sigaretis sisalduv nikotiin ei tohi ületada 1 mg (Tubakaseadus, 2005, § 8).

Suitsuvabad tubakatooted on huuletubakas, nuusktubakas ja närimistubakas. Ameerika Ühendriikides toodetakse ja turustatakse suitsuvabasid tubakatooteid, et pakkuda neid sigarettide suitsetajatele näiteks olukordadeks, kus pole võimalik suitsetada. Suitsuvabade tubakatoodete kasutamine on väga mugav, kuna tihti pakendatakse neid teekotiga sarnanevatesse pakenditesse, mis võivad olla erinevate maitsetega. (Hatsukami, *et al.*, 2007, p. 1)

Tabel 2. Suitsuvabad tubakatooted (Tervise Arengu Instituut, 2015b; autori koostatud)

Tubakatoode	Kirjeldus
Huuletubakas ehk mokatubakas (rootsi keeles <i>snus</i>)	Lahtine niiske pulber, mida on töödeldud auruga. Pärast pulbri vormimist kuulikeseks või pakendamist teekotikesega sarnanevasse ümbrisesse, asetatakse see ülakuule ja igeme vahele imendumaks. Suus hoitakse seda mõnest minutist mitme tunnini ning moodustuv sülje ja tubaka segu sülitatakse välja, hoitakse suus või neelatakse alla.
Nuusktubakas ehk <i>snuff</i>	Pulbriks jahvatatud või hõõrutud valmistubakas nuusatakse ninna. Selle tagajärjel satub tarvitaja vereringesse suur kogus nikotiini, mis tekitab kiiremini sõltuvust kui sigareti suitsetamine.
Närimistubakas	Valmistatakse tubakataime lehtedest ja vartest jahvatatud massist, mille maitsestamiseks võib lisada puuviljade vesileotisi, mett, siirupit, vürtse või rummi.

Suitsuvabad tubakatooted ei ohusta nende tarbijate läheduses olevaid inimesi. Kuna suitsuvabad tubakatooted sisaldavad närvimürki nikotiin, on need ainult tarbijatele kahjulikud. (Tervise Arengu Instituut, 2015b) Lisaks füüsilisele nikotiinisõltuvusele võib tekkida ka käitumuslik või sotsiaalne sõltuvus, millest on väga raske vabaneda (Tervise Arengu Instituut, 2015b). Suurte tubakaettevõtete eesmärk on siiski säilitada või suurendada tubakatoodete tarbimist (Hatsukami, *et al.*, 2007, p. 1).

Tuginedes 2018. aasta rahvastiku tervisekäitumise uuringule, on Eestis täiskasvanud (alates 16. eluaastast) inimeste seas 17,2% ehk 190 000 suitsetajat. Lisaks on veel 1,5% ehk 16 600 e-sigareti suitsetajat ja 0,6% ehk 6 600 huuletubaka tarvitajat. Väga suur osa tubakatoodete tarvitajatest soovib tubakast loobuda ja paljud on seda proovinud teha. (Reile, *et al.*, 2019) 2014. aastal Turu-uuringute AS poolt tehtud uuringu „Suitsetamine ning sellealased hoiakud“ kohaselt on 87% suitsetajatest mõelnud loobuda ning 60% teinud korduvaid

katseid loobumiseks, kuid on ebaõnnestunud. Näiteks 2018. aastal tegi loobumiskatse ligikaudu 66 000 tubakatoote tarvitajat. (Alloja, *et al.*, 2019) Tagamaks tubakatööstuse pikaajalist tulevikku investeeritakse nikotiinitoodetesse, mille peamine sihtmärk on noored (Peeters & Gilmore, 2013, p. 1).

Tubakavabad nikotiinitooted sarnanevad huuletubakaga (*snus*), mille müük on legaalne Rootsis, kus need on kasutuses olnud juba üle 200 aasta (Bishop, *et al.*, 2020, p. 1). Kuid Euroopa Liidu seadusandlus on ära keelanud suitsetamisest vähem kahjulikuma huuletubaka müügi. Tubakaettevõtted tahtsid huuletubakaga luua alternatiivi tubaka tarvitamiseks, sest sigarettide müük on langenud ja luuakse sotsiaalseid piiranguid suitsetamiseks. Alternatiivsete toodete turule toomisel peetakse silmas noori tarbijaid. (Peeters & Gilmore, 2013, p. 1) Huuletubakas on enamasti jahvatatud tubakas kotikese sees, mis asetatakse ülahuule taha, et nikotiin imenduks verre suu limaskestast kaudu (Bishop, *et al.*, 2020, p. 1).

Kuigi suukaudseks kasutamiseks mõeldud tubakatoodete müük on Euroopa Liidus keelustatud 1992. aastast, anti Rootstile huuletubaka müügikeelust alaline vabastus pärast Euroopa Liiduga ühinemist 1995. aastal. 2021. aastal algab Euroopa Liidu tubakadirektiivi läbivaatamisprotsess, mis hõlmab ka huuletubaka keelustamist. (Hildingsson, 2020) Kuigi nikotiinipadjad sarnanevad huuletubakaga, on need erinevad tooted. Siiski tekitab nimetus palju segadust, näiteks müüb Nicorex Baltic OÜ nikotiinipatju, mille juures on kasutatud sõna „*snus*“ (Nicorex Baltic OÜ). Seetõttu leiab autor, et tuleks reguleerida nikotiinipatjade müügipakendeid (ühtne kujundus) ja turustamist, et tarbijad ei seostaks neid huuletubakaga. Lisaks on huuletubakasse investeerimisel vähenenud konkurents sigarettidega ja säilinud on turutasakaal. Eesmärk on tagada tulevik suitsuvabadele tubakatoodetele, kui sigarettide müük peaks veelgi vähenema, seejuures ka kasumimarginaalid. (Peeters & Gilmore, 2013, p. 1) Sarnaselt sigarettide müügipakenditele võiks ka nikotiinipatjade pakendil olla kujutatud terviseohu hoiatus piltidena.

Alternatiivne tubakatoode on nikotiinisisaldusega või nikotiinisisalduseta toode, mis on mõeldud kasutamiseks tubakatoodetega sarnaselt või sarnasel eesmärgil. Sellised tubakatooted liigituvad kaheks: tubakavedelik ja tubaka tahke aseaine. Tubakavedelik võib olla maitsestatud või maitsestatamata, nikotiinisisaldusega või ilma ja seda kasutatakse alternatiivse tubakatoote tarbimiseks mõeldud seadmes või tubakale või selle aseainele lisamiseks. Tubaka tahke aseaine on mõeldud kasutamiseks sarnasel eesmärgil

tubakatootega, see võib olla tubakasisaldusega või ilma, maitsestatud või maitsestatamata. (Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2002, § 16) Tubakaettevõtete eesmärk alternatiivsete tubakatoodete tootmisel ja turustamisel on klientide hoidmine ja ettevõtete maine kaitsmine (Glantz, 2018, p. 5).

Nooremate tarbijate hulgas on muutumas populaarsemaks nikotiinitooted nagu padjad, pastillid, hambaorgid ja nätsud. Nikotiinitooted on eriti populaarsed nende tarbijate hulgas, kes tahavad loobuda sigarettidest, aga mitte nikotiinist. (Covino, 2019, p. 88) Kuigi nikotiinipadjad sarnanevad huuletubakaga, ei sisalda need tubakat. Padja sisu on asendatud mittetubaka täiteainega ja tubakast saadud nikotiiniga. (Aldeek, *et al.*, 2021, p. 1) Nikotiinipadjad sisaldavad lisaks nikotiinile, mis on saadud kasvatatavast tubakataimest, veel looduslike kiudude segu, värskeid maitseid ning väikest kogust närimiskummi baasainest (Northerner).

Alternatiivse tubakatootena toodi 2014. aastal Euroopa Liidu turule kuumutatav tubakatoode (tuntuim IQOS), mis on väidetavalt vähem kahjulik kui sigaret (Glantz, 2018, pp. 3-5). Praegu on turul saadaval lisaks IQOS-le ka Ploom Tech, Glo ja PAX (World Health Organization, 2021). Tubakaseaduse mõistes liigitub kuumutatav tubakatoode uudsete tubakatoodete alla (Tubakaseadus, 2005, § 3). Toote maksustamisel kohaldatakse suitsetamistubaka kohta sätestatud (Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2020, § 16). Kui e-sigareti puhul kuumutatakse nikotiini sisaldavat vedelikku, siis kuumutatav tubakatoode kuumutab tubakat ennast (Barua, *et al.*, 2018, p. 3356).

Tootja Philip Morris, kirjeldab oma tubaka kuumutamise süsteemi IQOS, mille tarvitamisel eraldatakse nikotiini sisaldav tubakaaur ilma tubakat põletamata. Sigaretis põleb tubakas temperatuuril üle 600 kraadi, mille tõttu tekib suits, mis sisaldab suures koguses kahjulikke kemikaale. Tubaka kuumutamine on võimalik väiksemal temperatuuril ehk kuni 350 kraadi. Seejuures ei eraldu tuhka ega suitsu (siiski tekib suitsuaur) ja väheneb ka kahjulike kemikaalide tase. Kuid väljastatav nikotiin on siiski sõltuvust tekitav. (Philip Morris Products S.A.) Võrreldes sigarettidega on IQOS-i tarvitamisel küll mõnede mürkainete tasemed väiksemad, kuid teiste mürkainete tasemed ja kaasnevate haiguste oht suuremad. Sellega võidakse kuumutatavate tubakatoodete turustamisel luua vale ettekujutus noorte ja suitsetamisest loobuda üritavate inimeste seas. (Glantz, 2018, p. 5) Kuna IQOS-i turustatakse kui kõrgtehnoloogilist toodet, äratav see huvi just nooremas vanuses inimeste seas (Hair, *et al.*, 2018, p. 70).

Tubaka- või nikotiinitoote tarvitamisel esineb sõltuvus harjumuspärasest käitumisest ja nikotiini neurobioloogilisest toimest. Manustades nikotiini aktiveerivad selle molekulid kesknärvisüsteemis nikotiiniretseptorid ja vabaneb dopamiin. Dopamiini vabanemisel tunnetatakse kohest lühiajalist efekti: mõnu, hea enesetunne ja rahunemine. Selline lühiajaline toime tekib nikotiini suure kontsentratsiooni korral arteriaalses veres. Kuid organism harjub suure dopamiini kogusega ja piisava aja möödudes (enamasti 30 minutit), tunneb nikotiinisõltlane, et tema elutegevus on häiritud. Järgnevate dooside tarvitamisega suureneb ka dopamiinivajadus. Nii areneb sõltuvus, mistõttu on raskem taluda nikotiininälga ja võõrutusnähte. Seetõttu võib välja kujuneda depressioon ja/või ärevus. (Ani, 2010)

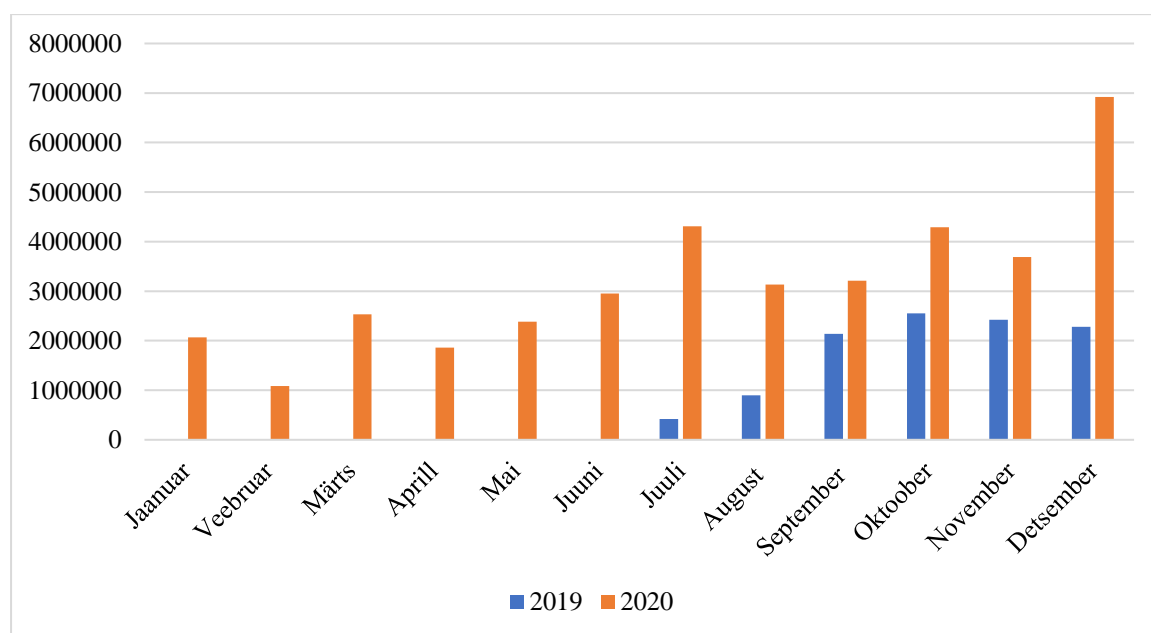
Tubakatooteid rühmitatakse suitsetatavateks ja suitsuvabadeks. Lisandunud on uudsete tubakatoode mõisted nagu alternatiivsed tubakatooted ja tubakatootega seonduvad tooted. Põhiline erinevus suitsetavate ja suitsuvabade tubakatoode vahel on see, et suitsuvabad tubakatooted ei kahjusta tarbija läheduses olevaid inimesi. Lisaks ei ole suitsuvabade tubakatoode puhul praegu veel keelatud lisada lisaaineid maitse ja lõhna tekitamiseks. Samuti ei ole veel reguleeritud nikotiini sisaldus, kuigi nikotiin on see, mis tekitab neis toodetes sõltuvust. Tubakaettevõtted soovivad ka mingil määral panustada toodetesse, mis kahjustavad inimeste tervist vähem. Seetõttu toodetakse erinevaid alternatiivseid tubakatooteid nagu kuumutatavad tubakatooted, millest populaarseim on IQOS.

1.2. Nikotiinipatjade ja tubakatoode tarbimist mõjutavad tegurid

Alapeatükis kirjeldatakse tegureid, mis mõjutavad nikotiinipatjade ja tubakatoode tarbimist. Sellised tegurid on näiteks riigipoolsed regulatsioonid nagu tubakatoode maksustamine ja sellest tulenevalt toote hind tarbijale. Tubakatoode maksustamise üks eesmärkidest on tarbimise vähendamine. Reguleeritakse ka tubakatoodele lisatavaid lisaaineid. Lisaks mõjutavad tarbimist ka salaturud, kus müüakse tooteid odavama hinnaga. Suitsetavate tubakatoode tarbimist mõjutavate tegurite hulgas on kasvamas suitsuvabade ja alternatiivsete tubakatoode turule tulek. Kuna viimaseid tarvitatakse tihti eesmärgiga loobuda suitsetatavatest tubakatoodetest või neid asendada.

Tubakatooted moodustavad olulise osa aktsiisiga maksustavatest kaupadest, seega ka riigi tuludest (Nagy, 2012, p. 29). Eestis on tubakatoode aktsiisimäärad kehtestatud alkoholi-,

tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadusega. Sigarettide aktsiisimäär koosneb fikseeritud ja proportsionaalsest määrast. Alternatiivseid tubakatooteid on maksustatud aktsiisiga alates 2018. aastast. Kuna maksustamise eelnõu väljatöötamise ajal oli teada, et uut liiki tubakatooteid arendatakse pidevalt, otsustati võimalikult avara definitsiooni kasuks. Seega nimetati uued tubakatooted, mida ei saa liigitada klassikaliste tubakatoodete alla, alternatiivseteks tubakatoodeteks. Alternatiivsete tubakatoodete maksustamise eesmärgiks on tagada traditsiooniliste ja alternatiivsete tubakatoodete käitlejate võrdne kohtlemine ja konkurents. Lisaks veel takistada aktsiisitulude vähenemist ja kaotada uut liiki tubakatoodete aktsiisisoodustus, et piirata noorte inimeste võimalusi tubakatoodete tarbimisega alustamisel. (Rahandusministeerium, 2020a) Eestis on nikotiinipadjad kujunenud populaarseks (vt joonis 1). Seda saab järeldada suurenenud aktsiisi laekumise põhjal alternatiivsetelt tubakatoodetelt. Kui 2020. aasta juulini deklareeriti keskmiselt 2300 kg kuus, siis kolmandas kvartalis kasvas kogus 3500 kg-ni ehk 54%. (Rahandusministeerium, 2020b) Jooniselt on näha, et võrreldes varasemate kuudega lubati 2020. aasta detsembris tarbimisse rekordkogus nikotiinipatju.

Joonis 1. Maksu- ja Tolliameti andmed tarbimisse lubatud nikotiinipatjade koguste kohta grammides (Vaidlo, 2021; autori koostatud)

Ebaseaduslik kaubandus on globaalne nähtus, mis avaldab mõju nii arenenud kui ka areneva majandusega riikidele. Peamiselt on ebaseadusliku tubakakaubanduse ajendiks ülemäärane maksutase. (Cooper & Witt, 2012, p. 41) Tubakatoodete reguleerimine võib

tekitada ebaseaduslikke turge, eriti toodete puhul, mis ei oleks enam legaalsed (Trends in Organized Crime, 2016, p. 351). Maksutaseme tõusmisel muutuvad sigaretid vähem taskukohasemaks, mistõttu suureneb organiseeritud kuritegevuse valmisolek sigarettide tarnimiseks, et teenida kasumit maksudest kõrvalehoidumisega. Lisaks võivad ebaseaduslikel turgudel sigaretid muutuda alaealistele kättesaadavamaks. Üle maailma on riigid kasutusele võtnud mitmeid tubakatoodete maksustamise poliitikaid. Näiteks Kanada, Prantsusmaa ja Saksamaa on rakendanud tollimaksude tõstmist, kuid Jaapan, Itaalia ja Ameerika Ühendriigid on järk-järgult suurendanud aktsiisimäärasid. Aktsiisimäärade tõstmisel on oluline arvestada tarbijate ostujõuga, nii on võimalik vähendada tarbimist ja hoida salakaubandust kontrolli all. Tuleb arvestada, et ebaseaduslike tubakaturgude arenemisel, suureneb ebaseaduslik tegevus ka muudel turgudel. (Cooper & Witt, 2012, pp. 41-55)

Viimase kahe kuni kolme aastakümne jooksul on kasutatud erinevaid võimalusi ebaseaduslikuks sigaretikaubanduseks (Trends in Organized Crime, 2016, p. 353). Sigaretid ostetakse ühest riigist ning müüakse tarbimiseks edasi teise riiki, seejuures välditakse maksude maksmist (Merriman & Yurekli, 2000). Veel on välja toodud suuremahuline salakaubavedu – sigaretid, mida toodetakse seaduslikult unikaalse kaubamärgi all või kaubamärgita ning ebaseaduslik tootmine. Suuremahulise salakaubaveo puhul saadakse sigaretid maksuvabalt otse tootjalt või hulgimüüjatelt ja sigarettide kogused võivad ulatuda mitme miljonini. (Trends in Organized Crime, 2016, pp. 353-354) Kindlasti tuleb arvestada selliste probleemidega ka muude tubakatoodete puhul nagu huuletubakas.

Huuletubaka salaturg põhineb maaletoojatel, hulgi- ja jaemüüjatel ning tarbijatel. Tõenäoliselt on Eestis huuletubaka tarbijaskonnas üle 10 000 tarbija. Seda on hinnatud sotsiaalmeedia gruppide põhjal. Tihti kasutatakse mugavuse tõttu sotsiaalvõrgustikke toodete ostmiseks ja müümiseks. (Sõlg, 2019) 2016. aastal pidas Maksu- ja Tolliameti uurimisosakond kinni isikud, keda kahtlustati perioodil 2015-2016 kuritegelikku ühendusse kuulumises, mis käitles suures koguses huuletubakat (Maksu- ja Tolliamet, 2016). Tubakaseaduse põhjal on suitsuvabu tubakatooteid suures koguses, kui nende tubakatoodete kogus ületab 15 kg (Tubakaseadus, 2005, § 6). Huuletubaka pakk osteti Rootsist umbes 2 euro eest ja müüdi Eestis edasi hulgikaupa kohalikele diileritele ning üksikult lõpptarbijatele 4-5 euroga. 8000 kg illegaalse huuletubaka müügiga teeniti kriminaalset tulu ligi 2 miljonit eurot. Kui varasemalt oli igas koguses suitsuvabade

tubakatoodete müük karistatav väärteokorras, siis alates 2015. aastast kriminaliseeriti suures koguses käitlemine. (Maksu- ja Tolliamet, 2016) Väärteokorras on keelatud tubakatootega või sellega seonduva tootega kauplemise, hoidmise, ladustamise või edasitoimetamise eest karistuseks rahatrahv kuni 300 eurot, juriidilisele isikule sama teo eest kuni 3200 eurot (Tubakaseadus, 2005, § 39). Suure koguse puhul karistatakse kriminaalkorras rahalise karistuse või kuni 5-aastase vangistusega, kui teo on toime pannud juriidiline isik, karistatakse rahalise karistusega (Karistusseadustik, 2001, § 376) .

Varasemalt on uuritud huuletubaka rolli abivahendina suitsetatavatest tubakatoodetest loobumisel, kuid vaid vähesed on keskendunud neile, kes tarvitavad huuletubakat. Lisaks pole täpselt välja selgitatud, kuidas suhtutakse huuletubaka tarvitamise ning miks ja kuidas loobutakse huuletubaka tarvitamisest. Seega on keeruline öelda, et huuletubakas aitab loobuda suitsetamisest. Oluline on eristada mõisteid suitsuvaba, tubakavaba ja nikotiinivaba. Inimesed, kes tarvitavad huuletubakat abivahendina, on seadnud eesmärgiks elada suitsuvabalt või tubaka- ja nikotiinivabalt, aga on ka neid, kes jätkavad huuletubaka ning nikotiiniga toodete tarvitamist. Huuletubaka tarvitamine sigarettide arvelt vähendab suremuse riski ja muid suitsetamisega seotud terviseprobleeme. (Sohlberg & Wennberg, 2020, pp. 1-7) Näiteks nähakse Rootsis ja Norras huuletubakat kui vahendit suitsetamisest loobumiseks ning üle poole huuletubaka tarvitajatest on endised suitsetajad. Kuid ka huuletubakas sisaldab sõltuvust tekitavat nikotiini, mis põhjustab tarvitamisest loobumisel sarnaseid kõrvalnähtusid nagu sigaretid ehk peavalu ja iiveldus. (Ashford, 2016)

Nikotiin on peamine tugevat sõltuvust tekitav keemiline ühend tubakatoodetes. (U.S. Department of Health and Human Services, 2010) Nikotiinikogused patjades on erinevad. Näiteks Nicorex Baltic OÜ veebipoes on müügil nikotiinipadjad, mille kõige väiksem nikotiini kogus ühes padjas on 4,5 mg ja kõige suurem kogus 25 mg (Nicorex Baltic OÜ). Snus Empire veebipoest on võimalik soetada nikotiinipatju, mille nikotiinisisaldus on vahemikus 6–22,5 mg. Toodete juures, millel on kõrgem nikotiinisisaldus, on välja toodud mäрге, et toode sobib kogunud nikotiinipadja kasutajale. (Snus Empire, 2021) Kuid salaturul liiguvad palju kangemad tooted. Üheks neist on Samoubiitsa nikotiinipadjad, mille nikotiinisisaldus on 249 mg (vt joonis 1). Selliste toodete puhul on väga suur oht mürgistuse tekkimiseks. Erinevaid juhtumeid seoses nikotiini sisaldavate toodetega on välja toonud Terviseameti ekspert. Näiteks on kogemata alla neelatud huuletubaka pakk, mis sisaldas 18 mg nikotiini. Haiglasse on sattunud noormees, kes asetas suhu korraga kuni

30 huuletubaka padjakest. Lisaks on palju juhtumeid väikeste laste kohta, kes on leidnud huuletubaka padjakesi ja need endale suhu pannud. (Linno, 2020) Täiskasvanud inimese jaoks on letaalne nikotiini kogus 60 mg (Mayer, 2013, p. 5). Kuna nikotiini kogused nikotiinipatjades võivad suuresti erineda, tuleks reguleerida nikotiini sisaldust ja lisatavaid aineid. Kui sigarettide puhul on keelatud aineid lisamine maitsete tekitamiseks, siis võiks sama kehtestada ka nikotiinipatjade puhul, kuna tegemist on alternatiivse või tubakatootega sarnaneva tootega. Sigarettide tarvitamisel aitas sõltuvuse tekkeks rohkem kaasa sigaretile lisatud mentool. Sama võib järeldada ka nikotiinipatjade puhul, sest praegu on neid võimalik soetada erinevate maitsetega.

Joonis 2. Samoubiitsa nikotiinipadjad (autori valduses)

Sõltuvalt tootest ja padja suus hoidmise ajast erineb nikotiini kogus, mis eraldub nikotiinipadja tarvitamisel. (Aldeek, *et al.*, 2021, p. 9) On täheldatud, et sigareti tarvitamisel imendub nikotiin organismi kiiremini. Kuid suitsuvabade toodete ehk patjade tarvitamisel imendub nikotiin korrapäraselt pikema aja jooksul. Rootsi huuletubaka tarvitajate uuringu põhjal on selgunud, et keskmine huuletubaka kasutusaeg on 60 minutit. (Digard, *et al.*, 2013, p. 255-260) Sellest järeldab autor, et organismi eralduv nikotiini kogus sõltub sellest, kui pikalt lastakse huuletubakal või nikotiinipadjal suus imenduda. Huuletubaka tarvitamisel imendub 10-20% nikotiinist vereringesse. Näiteks toote puhul, mis sisaldab nikotiini 10 mg, imendub verre 1-2 mg nikotiini läbi suu limaskesta. (Swedish Match AB, b) Seega ei eraldu kogu padjas sisalduv nikotiin organismi, kuid inimeste tundlikkus on siiski erinev.

Kuigi nikotiinipadjad ei sisalda tubakat, esineb ka nende tarvitamise juures probleeme. Nikotiinipatjade suhtes ei ole praegu maailmas kohaldatud konkreetseid regulatsioone.

Seadusandjad peavad arvestama regulatsioonide kehtestamisel selliste teguritega nagu nikotiinisõltuvus ja tubaka tarvitamise kahjude vähendamine. Arvatavasti on Rootsi ja Norra esimesed riigid, kus kehtestatakse nikotiinipatjade regulatsioonid, mis mõjutavad ka teisi Euroopa riike regulatsioonide kujundamisel. Kui praegu on võimalik osta nikotiinipatju paljude erinevate maitsetega, siis võib juhtuda, et hakatakse reguleerima patjadele lisatavaid maitseid ja keelustatakse kõik peale piparmündi ja mentooli. (Fjellner, 2020, pp. 17-18)

Tubakatooteid maksustatakse aktsiisiga tarbimise vähendamiseks ja tervisekaitse tagamiseks. Samuti mõjutab salaturul kättesaadav kaup tarbimist. Eeltoodu peaks langetama legaalsel turul müüdava kauba järele nõudlust ja vähendama tarbimist. Kuna tubakatoote ja nikotiinipatjade soetamisel on oluline saadav tarbimiskogemus nii maitseelamuse kui kanguse näol, siis on üks teguritest ka see, kui palju sisaldavad tooted nikotiini. Nikotiini kogused patjades on väga erinevad ja seetõttu võivad need põhjustada tõsisemaid terviseriske kogenumatule tarbijale. Lisaks eeltoodule muudavad suitsetamisele kehtestatud keelud ja piirangud atraktiivsemaks sellised alternatiivsed tooted, mis pole tarbimisega piirangutega seotud.

1.2.1. Nikotiinipadja ja tubakatoote kasutajaskond ning meetmed tubakatoote tarbimise vähendamiseks

Alapeatükis kirjeldatakse nikotiinipatjade ja tubakatoote kasutajaskonda ehk nimetatud toodete tõenäolisi tarvitajaid. Samuti tuuakse välja meetmed nagu pakendamine või rakendatavad regulatsioonid, mida on kasutusele võetud tubakatoote tarvitamise vähendamiseks.

Tubakaettevõtted kasutavad tubaka- ja nikotiinitoodete tootmisel meetmeid nagu maitsete lisamine ja atraktiivse välimusega pakendid selleks, et meelitada noori neid tooteid tarvitama. Lisaks kasutatakse toodete reklaamimisel kuulsaid inimesi ja tooted tehakse lihtsalt kättesaadavaks, müües neid automaatides või müügikohtades, mida külastavad tihti lapsed. (World Health Organization, 2020b) Swedish Match on Skandinaavia juhtiv huuletubaka tootja, kes müüb turul nikotiinipatju (Swedish Match AB, 2020). 2009. aastal ühinesid Swedish Match AB ja Philip Morris International, et turustada Rootsi huuletubakat „snus“ ja teisi suitsuvabasid tubakatooteid väljaspool Skandinaaviat ja Ameerika Ühendriike (Swedish Match AB, 2009). Rootsi ettevõtte töötab välja, toodab ja müüb koos juhtivate kaubamärkidega sigareid ja suitsuvabasid tooteid, ta on pühendunud

nikotiinitoodete kättesaadavuse vältimisele alaealiste hulgas. Selle tagamiseks suhtleb ettevõtte jaemüüjatega, et nad mõistaksid vanuse kontrollimise vajalikkust nikotiinitoodete müümisel. Lisaks on koostöö eesmärgiks ebaseaduslike toodete vähendamine. Kuna ebaseaduslike toodete hulk kasvab, tekitab see turul riski, et tooted pole kvaliteetsed, mis moonutab ka ettevõtete vahelist konkurentsi. (Hildingsson, 2020)

Ameerika Ühendriikides on tubakatoodete tarvitamine noorte seas suurenenud tubakatoodete turustamise tõttu internetis. 2017. aastal läbiviidud uuringus osales 2625 noort täiskasvanut. Noortelt küsiti, kas nad on külastanud tubakaettevõtte veebilehekülge, registreerinud saama teavitusi tubakatoodete kohta, jälginud tubakaettevõtte sotsiaalmeedia lehekülge, lugenud tubakatoodete reklaame või vaadanud nende kohta videosid. Uuringu põhjal selgus, et peamine põhjus, miks noored tubakatoodete tarvitajad ja mittetarvitajad otsisid informatsiooni tubakatoodete kohta, oli huvi ning soov saada teadmisi. Lisaks mõjutasid noori tubakareklaamid ja internetis pakutavad soodustused. Selleks et vähendada noorte huvi tubakatoodete vastu internetis ja tarbimist, tuleks reguleerida sotsiaalmeedias tubakatoodete turustamist. (Soneji, *et al.*, 2019, pp. 1-2)

Vähendamaks tubakatoodete tarbimist, on kasutusele võetud meetmeid nagu pakendamine ühevärvilistesse pakenditesse, millel on terviseohu hoiatused ja väiksemal kujul kaubamärk. Esimesena võeti selline meede kasutusele Austraalias 2012. aastal, hiljem ka teistes riikides. Samas on selgunud, et tubakatoote pakendi välimus pole tarbimisele avaldanud otsesest mõju. (Davidson & de Silva, 2018, pp. 70-71) Tubakatoote pakendi märgistus ei tohi reklaamida tubakatoodet, soodustada tarbimist, anda teavet nikotiinisisalduse kohta, osutada maitsele. Pakendi märgistus peab sisaldama terviseohu hoiatust, tubakatoote liiki, tootemarki, tükiarvu, filtri puudumist ja tootjapartii tähistust. (Terviseamet, b) Tubaka suitsetamisest loobumiseks aitaks kaasa veel nikotiinisisalduse vähendamine tubakatoodetes ja suuremad müügipiirangud (National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion (US) Office on Smoking and Health, 2014, p. 13).

North Carolina gümnasistide seas tehtud uuringu põhjal alustavad noored tubaka tarbimisega sigarettide või e-sigarettide kaudu. Pärast esimest tarvitamist on suur tõenäosus, et vähemalt ühte tubakatoodet hakatakse edaspidi tarvitama regulaarselt või tarvitatakse mitmeid tubakatooteid. Noored katsetavad erinevate tubakatoodetega, seetõttu on oluline roll traditsiooniliste tubakatoodete tarvitamise ennetamisel ja vähendamisel.

Traditsiooniliste tubakatoodete all mõeldakse sigarette, sigareid, vesipiipu ja suitsuvaba tubakat. Lisaks pannakse rõhku e-sigarettidele, mis samamoodi aitavad kaasa tavapäraste tubakatoodete tarvitamise vähendamisele. (Kowitt, *et al.*, 2019, p. 13) Kuid sarnaselt uudsele IQOS süsteemile, võivad ka e-sigareti tarvitamisel tekkivad heitmed sisaldada mürgiseid aineid. Samuti on vähe kogutud tõendeid e-sigaretide tervisemõju kohta. (National Academy of Sciences, 2018) Maailma Terviseorganisatsiooni ülemaailmse tubakauuringu andmetel tarvitavad Euroopa piirkonnast uuringusse valitud riikide seas noored tubakatoodetest kõige rohkem sigarette, millele järgnevad vesipiip ja teised suitsetatavad tubakatooted. Mõnes riigis on õpilaste seas vanuses 13-15 populaarsemaks muutumas e-sigaretid ja neid tarvitatakse rohkem kui tavapäraseid sigarette. Näiteks võib tuua Poola, kus 15,3% õpilastest tarvitasid sigarette ja 23,4% e-sigarette. (World Health Organization, 2020a)

Skandinaaviamaades on suitsuvaba tubaka tarvitamine olnud pikaajaline traditsioon. Praegu tarvitatakse Rootsis ja Norras huuletubakat rohkem kui sigarette. Lisaks on kasvamas nikotiinipatjade tarbijaskond. Näiteks Taani turul on nikotiinipadi uudne toode, mille tarbimine on hüppeliselt kasvanud. (Swedish Match AB, a) Norras on tavapärase sigarettide tarbimine vähenenud, kuid suurenenud on huuletubaka tarvitamine inimeste seas, kes ei tarvitanud varasemalt sigarette. Siiski moodustavad suurema osa huuletubaka tarvitajatest inimesed, kes on olnud varasemalt sigarettide tarbijad. (Lund, *et al.*, 2017, p. 347) Autor järeldeb, et huuletubakas on endiste või praeguste sigarettide tarvitajate seas populaarne, sest seda on võimalik tarvitada olukordades, kus suitsetamine ei ole võimalik või on keelatud.

Väidetavalt on huuletubaka tarvitamine vähem kahjulik kui suitsetamine, kuigi hoiatavad sildid huuletubaka toodete peal seda seost ei kajasta (Nilsen, *et al.*, 2020, p. 1). Norras noorte seas läbiviidud uuringu põhjal selgus, et huuletubaka tarbijate seas on levinud sage alkoholi tarvitamine kombineeritult suitsetamise ja huuletubaka tarbimisega. Samas pole teada, kas see võib viia regulaarse suitsetamise ja teiste psühhoaktiivsete ainete tarvitamiseni. (Pedersen & Soest, 2014, p. 1160) Kogu maailmas on täiskasvanute hulgas igapäevane suitsetamise tase langenud, kuid on riike, kus langus on aeglustunud või tõusnud suuresti rahvastiku arvu tõusu tõttu. Peamiselt on kõrgem suitsetamise tase madalama ja keskmise sissetulekuga riikides. (Knowledge-Action-Change, 2020) Rootsis korraldati uuring, et saada teada noori täiskasvanuid mõjutavad tegurid nikotiinipatjade

tarvitamisel. Uuringu ühe tulemusena selgus, et osalejad suhtuvad positiivsemalt nikotiinipatja kui tubakat sisaldavasse huuletubakasse. Vaatamata empiiriliste tõendite puudumisele seoses pikaajalise nikotiinipatjade tarvitamise mõjuga, on uuringus osalenud noorte vanuses 18-29 aastat suhtumine nende patjade osas pigem soosiv. (Andersson & Lundqvist, 2020)

Regulatsioonid peaksid tagama, et tarbijad saavad soetada minimaalse terviseriskiga ja võimalikult kvaliteetseid tooteid. Selline tootestandard sarnaneb toiduainete regulatsiooniga. (Hildingsson, 2020) Viimase paarikümne aasta jooksul on andnud häid ülevaateid tubaka ja nikotiini sisaldavate toodete kuritarvitamisest ja negatiivsetest tagajärgedest tehtud teaduslikud avastused. Tänu paljudele uuringutele on välja töötatud selliste toodete kättesaadavust ja koostist reguleerivad seadused. Kuna kasutusele võetakse uusi nikotiini sisaldavaid tooteid, mida turustatakse haavatavale elanikkonnarühmale, on tähtis jätkata edasiste uuringutega regulatsioonide koostamiseks ja kehtestamiseks. Regulatsioonide kehtestamisega on võimalik vähendada tubaka ja alternatiivsete tubakatoodete tarvitamist ning parandada seeläbi ka inimeste tervist. (Fowler, *et al.*, 2018, p. 789) Lisaks regulatsioonidele on tubakatoodete tarvitajatele tagatud ka meditsiiniline abi. 2010. aastal Tervise Arengu Instituudi tellimusel koostatud juhendis ei ole alternatiivsed tubakatooted välja toodud kui nikotiinist loobumise vahendid. Küll selgub sealt, et Eestis on välja koolitatud ligi 200 tervishoiuspetsialisti, kes on pädevad nõustama patsiente tubakast loobumisel. Nõustamiskabinetid, kuhu tubakatarvitajatel on võimalus tasuta abi saamiseks pöörduda, asuvad erinevates maakondades. (Ojala, *et al.*, 2010)

Tubakaettevõtted kasutavad erinevaid meetmeid nagu pakendite muutmine või maitsete lisamine selleks, et meelitada noori tubaka- ja nikotiinitooteid tarvitama. Samuti mõjutab noori tubakatooteid tarvitama toodete turustamine internetis ja sotsiaalmeedias. Siiski võetakse riikide poolt kasutusele vastumeetmeid nagu pakendamise reguleerimine, et tubakatoodete pakendid ei oleks nii silmatorkavad. Enamasti alustavad noored tubaka tarbimist sigarettide või e-sigarettide kaudu. Kuid populaarsed on ka suitsuvabad tubakatooted nagu huuletubakas ja nikotiinipadi, mis on väidetavalt vähem kahjulikud kui sigarettid. Nende toodete tarvitamine on kasvanud ka sigarettide tarvitajate seas.

1.2.2. Legaliseerimise mõju tarbimisele

Alapeatükis kirjeldatakse, kuidas on mõjunud toodete legaliseerimine nende tarvitamisele. Eelkõige eeldatakse, et millegi legaliseerimisel ja turule lubamisel, kasvab ka tarbimine. Nii arvatakse näiteks marihuaana puhul, et legaliseerimisel suureneks tarvitajate hulk ja ka tarbimine. Kuna marihuaana ei ole paljudes riikides legaalne, mõeldakse välja erinevaid viise, kuidas seda siiski mingil määral tarvitada lisades näiteks kanepitaimest saadud komponente padjale, mis sarnaneb nikotiinipadjaga.

Eriti mõjutavad tarbimisharjumuste osas on lapsed ja noored. Tarbimisharjumused on seotud ühiskondliku suhtumise ja kuvandiga. Mida aktsepteeritavam mingi toode ühiskonnas on, seda sagedasem on selle tarbimine noorte hulgas. Seega, tehes kampaaniat näiteks marihuaana legaliseerimise või kanepit sisaldavate uudistoodete teemal, suureneks noorte seas tarvitamise risk ligi kümme korda. Turule on tekkinud ettevõtjad, kelle eesmärk on müüa kanepiga seotud tooteid. Selliste toodete müügiga võib kaasneda hoiakute muutumine kanepi tarbimise osas ja suureneda ka muude uimastite tarvitamine. (Siseministeerium, 2019)

Tarbimist mõjutab oluliselt toote hind. Näiteks marihuaana legaliseerimine mõjutab selle hinda. Kui mustal turul tõsteti hinda kasumi teenimiseks, siis pärast legaliseerimist seda riski enam ei ole. Püsib võimalus, et tarvitamine juba eelnevalt marihuaanat tarbinud inimeste seas tõuseb. (Pacula, 2010) Eeldati, et marihuaana jaemüügihind langeb enam kui 80%. Kuid marihuaana eest makstav summa sõltub erinevatest teguritest: reguleeriva määruse struktuur, maksud ja nende jõustamise viis. (Kilmer, et al., 2010) Neli kuni viis kuud pärast marihuaana legaliseerimist selgus, et meditsiiniliseks või rekreatiivseks otstarbeks mõeldud marihuaana hind ei muutunud. Legaliseeritud turgude avamisel mängivad põhirolli nõudlus ja pakkumine, seetõttu ei saa pikaajalises perspektiivis hinnata legaliseerimise mõju tarbimisele. (Hunt & Pacula, 2017) Ameerika Ühendriikides on uuritud alkoholi ja sigarettide tarbimise muutust pärast marihuaana legaliseerimist meditsiinilisel ja rekreatiivsel eesmärgil. Siiski ei leitud, et marihuaana legaliseerimisel oleks seos alkoholi või sigarettide müügitulemuste muutustel elaniku kohta. (Veligati, et al., 2020)

Legaliseerimise puhul tuleb arvestada tõsiasjaga, et enamasti mõjutab see inimesi, kes juba midagi tarvitavad. Ameerika Ühendriikides on narkootiliste ainete kasutajate hulgas

uuritud, milliste ainete legaliseerimist nad toetavad. Näiteks toetavad marihuaanat tarvitavad inimesed marihuaana legaliseerimist, kuid mitte teiste narkootiliste ainete nagu kokaiin ja heroiin. Samas toetasid kokaiini, heroini, metamfetamiini ja muude ainete tarvitajad ka nimetatud ainete legaliseerimist. (Trevino & Richard, 2002, p. 91) Selle põhjal eeldab autor, et huuletubaka tarvitajad toetaksid ka Eestis huuletubaka legaliseerimist.

Ameerika Ühendriikides on rekreatiivne marihuaana legaalne 15 osariigis, näiteks Washingtonis, Colorados, Alaskal. Washingtoni ülikooli üliõpilaste seas on uuritud legaliseerimise mõju tarbimisele. Uuringusse kaasati üliõpilased eeldusega, et neil on eelsoodumus riskantsele käitumisele, sealhulgas marihuaana tarvitamisele. Uuringu tulemusena täheldati, et rekreatiivse marihuaana legaliseerimine suurendas marihuaana tarvitamise sagedust ja hiljuti marihuaanat tarvitanud üliõpilaste osakaalu. Kuigi püsib tõenäosus, et tarvitamise kasvu suurenemise juures on lisaks legaliseerimisele ka teisi tegureid. Ka alaealiste õpilaste puhul võis samuti märgata muutusi tarbimise kasvusuunas nagu täisealiste õpilaste seas. Eelkõige mõjutab igas vanuses õpilasi hind, kättesaadavus ja sotsiaalne vastuvõetavus. Kuid otsesest mõju seaduse muutmisest tunnevad ainult täisealised õpilased. Nagu eelpool mainitud, leiti ka selle uuringu tulemusena, et marihuaana tarvitamine ei põhjustanud olulisi muutusi tubaka, alkoholi ja ebaseaduslike ravimite tarvitamises. (Miller, et al., 2017, pp. 649-656) Kuigi praegu ei ole marihuaana Eestis legaalne, on lubatud kasutada meditsiinilise marihuaana komponente erinevates toodetes.

Narkootiliste ja nikotiini sisaldavate toodete piiri hägustumist näitab turul olev uudne toode CBD padi, mida tarvitatakse samamoodi nagu huuletubakat või nikotiinipatja. Padjaga kohta kirjutatakse veebipoes, et see on naturaalse maitse ja kõrge kvaliteediga ning kõige innovaatilisem viis tarbida CBD-d ilma suitsuta (Snushouse OÜ). CBD ehk kannabidiol on üks kanepis leiduvatest toimeainetest ja meditsiinilise marihuaana oluline komponent. CBD on saadud otse kanepitaimest, eraldiseisvalt ei põhjusta see narkojoovet. Praegu on võimalik CBD-d osta veebipoodidest ilma meditsiinilise kanepi litsentsita. (Grinspoon, 2019)

Legaliseerimise puhul on põhiliselt uuritud, kuidas mõjutaks marihuaana legaliseerimine tarbimist. Eeldati, et marihuaana legaliseerimisel langeb ka müügihind, mis tegelikult pärast meditsiiniliseks otstarbeks legaliseerimist ei muutunud. Arvatavasti mõjutab legaliseerimine neid inimesi, kes juba seda toodet tarvitavad. Näiteks Ameerika Ühendriikides suurenes üliõpilaste seas marihuaana tarbijaskond ja tarvitamise sagedus

rekreatiivse marihuaana legaliseerimisega. Kuigi Eestis ei ole marihuaana legaalne, on võimalik soetada CBD patju, mis sisaldavad meditsiinilise marihuaana komponenti kannabidiool. Marihuaana legaliseerimist võib seostada ka huuletubaka legaliseerimisega. Mõlemad võivad tekitada suurt sõltuvust, seetõttu võib tõusta ka huuletubaka legaliseerimisel tarbimissagedus ja tarvitajate hulk. Võib juhtuda, et huuletubaka legaliseerimisel väheneks tarvitatav nikotiinipatjade kogus.

2. NIKOTIINIPATJADE TARBIMINE VÕRDLUSES TUBAKATOODETEGA

2.1. Uurimismetoodika

Lõputöö eesmärk on selgitada välja nikotiinipatjade turule tuleku mõju tubakatooteid tarbivate isikute eelistustele. Hindamaks nikotiinipatjade mõju tubakatoote tarbijate eelistustele kasutab autor kombineeritud kvalitatiivset ja kvantitatiivset uurimismeetodit. Kahe meetodi ühendamise eesmärk on täiendamine ehk ühel meetodil saadud tulemusi täiustatakse ja selgitatakse teisel meetodil saadud tulemustega (Õunapuu, 2014). Autor leiab, et kahe meetodi kasutamine annab tulemuste analüüsimiseks parema ülevaate. Töös kasutatakse järelduste tegemiseks statistilist analüüsi, mille jaoks korrastatakse andmed statistiliselt käsitletavaks (Hirsjärvi, *et al.*, 2007, lk 131). Lisaks kasutatakse tulemuste esitamiseks kontentanalüüsi.

Andmekogumise meetodina viis autor läbi küsitluse, mis koostati elektroonselt uuringu haldamise tarkvaraga *Google Forms*. Küsitlusele oli võimalik vastata perioodil 08.03 – 19.03.2021. Küsitluse eeliseks on suure andmestiku kogumine ja aja säästmine (Hirsjärvi, *et al.*, 2007, lk 182). Küsitluse tulemused sünteesitakse ühtseks tervikuks kasutades kirjeldavat statistikat, et saada ülevaade tubakatoote tarbijate eelistustest. Küsimustik koosnes 21 küsimusest (vt lisa 2), millest 9 olid suletud vastustega, 6 poolavatud vastustega ja 7 avatud vastustega. Avatud küsimuste puhul esitatakse küsimus ja jäetakse tühi koht vastuse kirjutamiseks, kuid valikvastuse puhul saab vastaja valida kindla vastusevariandi (Hirsjärvi, *et al.*, 2007, lk 185-186). Poolavatud vastusevariandiga küsimuste puhul olid ette antud vastusevariandid, kuid jäeti võimalus vastajal soovi korral juurde kirjutada oma variant. **Küsimustikus olevad küsimused jagati viite plokki** ning iga järgnev plokk olenes eelneva ploki viimase küsimuse vastusest. Küsimustiku esimese ploki 3 küsimust olid vastajate profileerimiseks. Teises ploki vastasid küsimustele tubakatoote tarvitajad. Kolmandas, neljandas ja viiendas ploki vastasid küsimustele nikotiinipatjade tarvitajad. Neljandas ploki vastasid need tubakatoote tarvitajad, kes tarvitavad lisaks ka nikotiinipatju. Igas ploki alustatakse küsimuste nummerdamist algusest. Küsimustega sooviti teada tubakatoote ja nikotiinipatjade tarbijate tarbimisharjumusi ja -eelistusi.

Andmeanalüüsi meetodina kasutas autor statistilist analüüsi. Töös kasutati kirjeldavat statistikat, mille eesmärk on andmed organiseerida ja anda kompaktne ülevaade uurimistulemustest (Õunapuu, 2014). Küsimustiku tulemusi analüüsitakse sagedusjaotuste alusel. Tunnused, mille jaotust uuritakse on näiteks tubakatoodete ja nikotiinipatjade tarvitamine, tarvitamise sagedus, tubakatoodetest loobumine ning huuletubaka eelistamine nikotiinipadjale. Andmete statistiliseks analüüsiks kasutati tabelarvutustarkvara *Microsoft Excel*. Avatud vastused analüüsiti kvalitatiivselt, selleks kasutati standardiseeritud kontentanalüüsi. Standardiseeritud kontentanalüüsi eesmärk on määrata teksti omaduste esinemissagedus (Kalmus, 2015). Sarnase tähendusega tekstiosad koondati vastavate koodide alla. Suletud ja poolavatud vastused analüüsiti kvantitatiivselt, tulemusi võrreldi vastanute arvu põhjal ja protsentuaalselt. Saadud andmete esitamiseks koostati jooniseid.

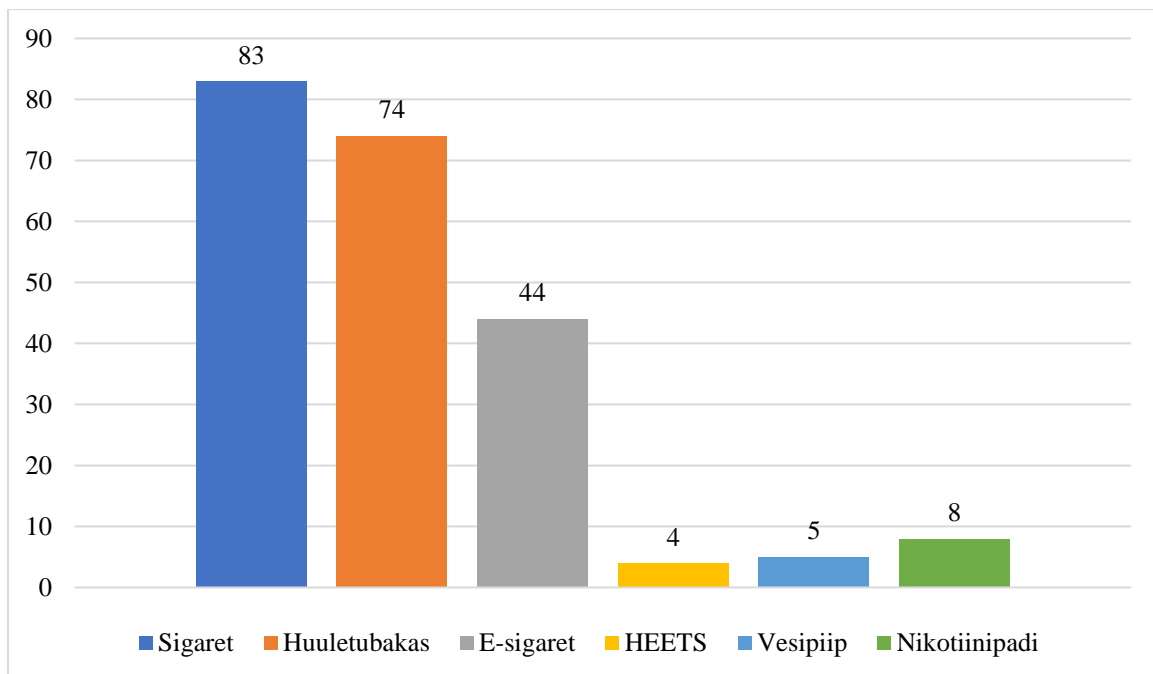
Töös kasutatakse mugavusvalimit ehk valimisse valiti uuritavad, keda on lihtne uurimusse saada (Rämmer, 2014). Valimi moodustasid enamuses Eesti kõrgkoolides õppivad üliõpilased ja vähemal määral sotsiaalmeedia kaudu küsimustikule vastanud inimesed. Üliõpilased on valitud eelkõige sellepärast, et autori arvates on nemad kõige kergemini mõjutatavad tarbima uusi tooteid. Ameerika Ühendriikides on uuritud tubakatoodete tarvitamist kõrgkoolides õppivate üliõpilaste seas. On leitud, et üliõpilased proovivad õpingute ajal erinevaid tubakatooteid. Seetõttu tuleks keskenduda sellele grupile, et vähendada tubakatoodete tarvitamist. (Rigotti, *et al.*, 2000, p. 699) Eestis oli 2018. aastal üliõpilaste keskmine vanus 26 aastat (Koik, 2018). Küsimustik (vt lisa 2) saadeti märtsikuus 13-le kõrgkooli üldisele meiliaadressile ja paluti see edastada üliõpilastele. Kuid autorile teadaolevalt edastati küsimustik üliõpilastele vastamiseks neljas kõrgkoolis. Lisaks jagati küsimustikku sotsiaalmeedias. Vastuseid saadi kokku 197 inimeselt. Küsimustikule vastamine oli vabatahtlik ja anonüümne.

2.2. Uuringu tulemused

Peatükis antakse kokkuvõtlik ülevaade nikotiinipatjade turule tuleku mõjust ja esitletakse küsitluse tulemused. Tulemuste põhjal kirjeldatakse nikotiinipatjade kättesaadavust ja tubakatoodete tarvitajate eelistusi ning tarbimisharjumuste muutust.

Kõigepealt küsiti esimeses plokis vastajate profileerimiseks küsimustega 1 ja 2 põhilisi andmeid nagu sugu ja vanus. Küsimustikule vastas kokku 197 inimest, kellest 112 olid mehed ja 85 naised vanuses 18-54. Kuna küsimustiku sihtgrupp oli kõrgkoolide

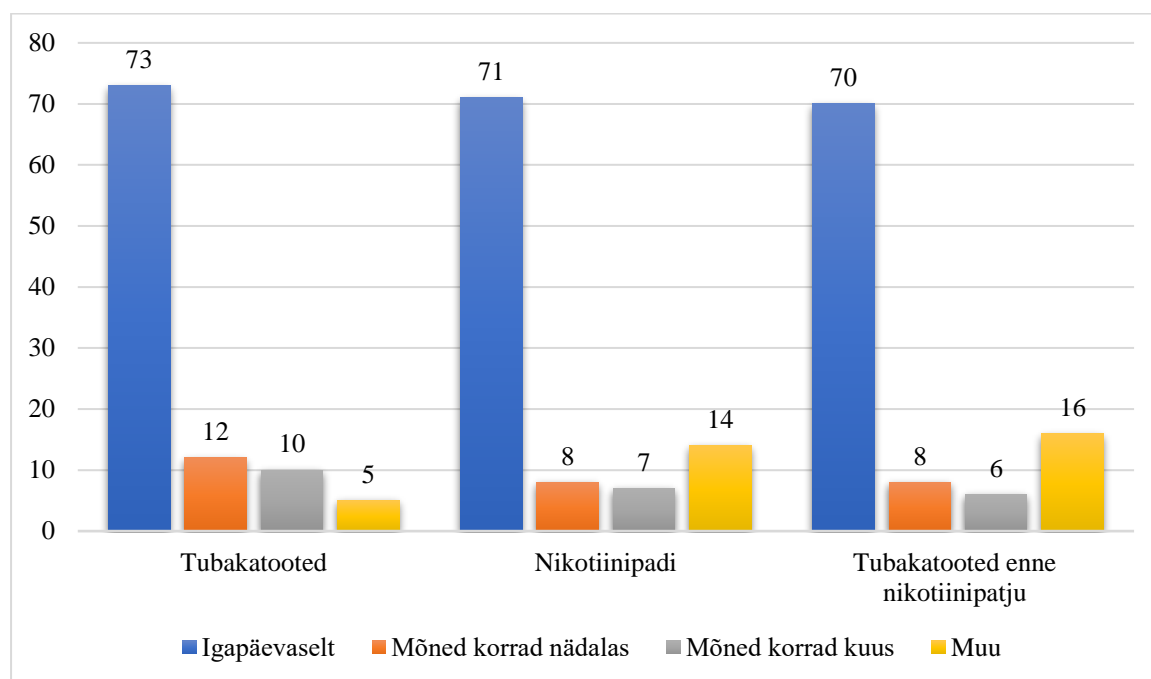
üliõpilased, kujunes oodatult keskmiseks vastaja vanuseks 25 aastat. Kõige rohkem vastajaid oli vanuses 20 ja 22 aastat. Seejärel uuriti kolmanda küsimusega, kas vastajad mõistavad tubaka- ja nikotiinitudete erinevust. Nimetatud küsimuse põhjal toimus järgnevate küsimuste edasine jagunemine ehk liikumine plokkide vahel. Vastajate käest küsiti, kas nad tarvitavad tubakatooteid või mitte. Küsitlus saadeti koos tekstiga, et vastama on oodatud ainult need, kes tarvitavad tubakatooteid ja/või nikotiinipatju. Seetõttu eeldas autor, et nimetatud küsimuse juures vastavad „jah“ need, kes tarvitavad tubakatooteid ning „ei“ need inimesed, kes ei tarvita tubakatooteid, kuid tarvitavad nikotiinipatju. Vastanutest 76% ehk 150 inimest tarvitab tubakatooteid ja 24% ehk 47 inimest ei tarvita tubakatooteid. Seetõttu eeldas autor, et 24% vastanutest tarvitab ainult nikotiinipatju.

Joonis 3. Tubakatoodete tarvitajate arv vastanute hulgas (autori koostatud küsimustiku vastuste põhjal)

Teise ploki neljanda küsimusega – „Milliseid tubakatooteid peamiselt tarvitate või tarvitasite?“ sooviti teada, milliseid tubakatooteid tarvitatakse (vt joonis 3). Antud küsimusele vastasid ainult tubakatoodete tarvitajad, kes valisid kolmanda küsimuse puhul „jah“ variandi. Küsimusele vastas 150 inimest. Küsimus oli poolavatud, seega said vastajad valida nelja kirjapandud toote vahel või ise kirja panna tarvitatavad tubakatooted. Vastajad tõid lisaks sigaretile, huuletubakale, e-sigaretile ja HEETS-le välja vesipiibu tarvitamise. Küsimusele vastanutest 83 tarvitavad sigarette, millele järgnes huuletubakas 74 vastajaga.

Kuigi küsimus oli ainult tubakatoode tarvitamise kohta, toodi 8 korral välja ka nikotiinipadi. Seetõttu võib arvata, et need, kes panid kirja nikotiinipadja, ei ole teadlikud, et nikotiinipadi ei sisalda tubakat.

Joonis 4. Tubakatoode ja nikotiinipatjade tarvitamise sagedus protsentides (autori koostatud küsimustiku vastuste põhjal)

Viienda küsimusega – „Kui tihti tarvitatakse tubakatooteid?“ uuriti, kui tihti tarvitatakse erinevaid tubakatooteid (vt joonis 4). Küsimusele vastanutest 73% ehk 109 inimest tarvitavad tubakatooteid igapäevaselt. 12% ehk 18 inimest tarvitavad tubakatooteid mõned korrad nädalas ja 10% ehk 16 inimest tarvitavad mõned korrad kuus. Neljanda vastusevariandi võisid vastajad soovi korral ise kirja panna. Selle küsimuse vastuste põhjal järeldas autor, et esimeses ploki saadi küsimusest, kas tarvitatakse tubakatooteid, valesti aru. Muu vastusevariandi juures kirjutas 2% ehk 3 inimest, et ei tarvita enam tubakatooteid, 1,3% ehk 2 inimest kirjutas, et tarvitab vahepeal igapäevaselt huuletubakat, aga on nädalaid, kui tarvitab ainult mõned korrad. 0,67% ehk 1 inimene kirjutas, et ei tarvita tubakatooteid. Seega ei saa ühe vastaja vastust lugeda õigeks, kuid kõik teised olid asjakohased.

Kuuenda küsimusena sooviti teada, kui palju tarvitatakse tubakatooteid keskmiselt päeva jooksul. Küsimus oli avatud, mille tõttu pandi kirja palju erinevaid vastuseid. Kuna tarvitatakse ka erinevaid tooteid näiteks sigarette, huuletubakat ja e-sigaretti, siis tekib ka

selle tõttu kirjapandud vastustes erinevus. Sigarettide puhul pandi kirja tüki või pakkide arv, mis kulub keskmiselt päeva jooksul. Huuletubaka puhul sarnaselt toodi välja patjade arv või kogus ühest huuletubaka karbist. Lisaks pandi kirja tarvitavate kordade arv või see, et tarvitatakse päeva jooksul palju. E-sigareti tarvitajad panid kirja, mitu millimeetrit e-sigaretis sisalduvat vedelikku kulub. Seetõttu on keeruline võrrelda tarvitavate tubakatoodete koguseid.

Seitsmendana küsiti tarbijate käest, mis põhjusel hakati tubakatooteid tarvitama. Küsimusele oli võimalik vastata vabatekstiga ja vastusevariante anti kokku 145. Vastuste grupeerimisel moodustati neli koodi (vt lisa 3 tabel 1). Tabelist 1 nähtub, et koodi „sõbrad ja keskkond“ esinemissagedus vastuste hulgas oli 81, mis moodustas 55,9% koguvastustest. Koodi „proovisin ja sai harjumuseks“ esinemissagedus kirjapandud vastusevariantide hulgas oli 27, mis moodustas 18,6% koguvastustest. 17,9% vastanutest märkis, et tubakatooteid hakati tarvitama stressi ja närvipinge tõttu. Kõige vähem ehk 11 korral oli koodi „ei oska öelda“ esinemissagedus, mis moodustas 7,6% koguvastustest. Seega on tubakatoodete tarvitama hakkamisel avaldanud kõige rohkem mõju sõbrad, kellega koos viibitakse ja keskkond.

Kaheksanda küsimusega uuriti, kas tubakatoodete tarvitajad on mõelnud tarvitamisest loobumisele. Enamik vastanutest ehk 81% tunnistas, et on mõelnud tubakatoodete tarvitamisest loobumisele. Ülejäänud 19% pole loobumisele mõelnud. Eelnevalt sai töös mainitud, et nikotiinipatju turustatakse kui asenduseks suitsetatavatele tubakatoodetele. Kuna uudseid tooteid on turul mitmeid, annavad need hea võimaluse loobuda sigarettide suitsetamisest või tubakat sisaldavate toodete tarvitamisest (käesolev töö, lk 5). Kuid vajadusel on võimalik edasi tarvitada nikotiini sisaldavaid tooteid.

Üheksanda küsimusega sooviti teada, kas tubakatoodetele lisaks või nende asemel tarvitatakse ka nikotiinipatju. Eelnevalt oli teada, et nikotiinipatjade järele on olnud turule tulekust saadik väga suur nõudlus. Seega ei ole küsimuse tulemus üllatav. Vastanud jagunesid peaaegu pooleks – 82 inimest ehk 55% vastanutest tarvitavad tubakatoodetele lisaks või ainult nikotiinipatju ja 68 inimest ehk 45% ei tarvita nikotiinipatju. Kuna töö eesmärgiks on hinnata nikotiinipatjade mõju, siis lõppes küsitlus nende 68 vastaja jaoks, kes selle küsimuse juures valisid variandi „ei“. Vastajad, kes valisid „jah“ vastusevariandi, liikusid edasi plokki „nikotiinipadi“. Vastajad, kes ütlesid kolmanda küsimuse juures, et ei

tarvita tubakatooteid, liikusid plokki „nikotiinipadjad“. Autor uuris nikotiinipatjade tarvitajate käest eelneva kogemuse kohta tubakatoodete tarvitamisel.

Kolmandas plokis küsiti esimese küsimusena nikotiinipatjade tarvitajate käest, kas enne nikotiinipadja tarvitamist tarvitati tubakatooteid. Küsimusele vastas 47 inimest. Nimetatud küsimusega eeldas autor, et enamasti hakkavad nikotiinipatju tarvitama inimesed, kes on varasemalt tarvitanud tubakatooteid. Vastanutest 66% tarvitas varasemalt tubakatooteid ja 34% ei ole tubakatooteid tarvitanud. Seejärel selgitati teise küsimusega välja, milliseid tubakatooteid tarvitati. Autor tõi välja kolm vastusevarianti (sigaret, huuletubakas, e-sigaret) ja võimaluse ise kirjutada, millist tubakatoodet tarvitati. Küsimusele vastajad said valida mitu vastusevarianti. Nimetatud küsimusele vastas 32 inimest. Kõige rohkem ehk 21 korda valiti vastusevariant „huuletubakas“, millele järgnes sigaret, mida valiti 17 korda. Vastanutest 6 tarvitas eelnevalt sigarette ja huuletubakat, 4 tarvitas ainult sigarette, 9 tarvitas huuletubakat, ja 5 e-sigarette. Lisaks tarvitasid 5 vastanut kõiki kolme ehk sigarette, huuletubakat ja e-sigaretti. Vastanutest 2 tarvitas sigarette ja e-sigaretti.

Kolmanda küsimusega sooviti teada, kui tihti tarvitati enne nikotiinipatju tubakatooteid (vt joonis 4). Sarnaselt tubakatoodete tarvitajatele, tarvitas enamik ehk 70% nikotiinipatjade tarvitajatest eelnevalt igapäevaselt tubakatoodet. Vastanutest 8% tarvitas tubakatoodet mõned korrad nädalas ja 6% mõned korrad kuus. Küsimus ei olnud vastamiseks kohustuslik, sest vastuseid oodati ainult nendelt inimestelt, kes tarvitasid varasemalt tubakatooteid. Siiski vastasid küsimusele vastusevariandi „muu“ all ka need, kes ei ole tubakatooteid tarvitanud. Lisaks toodi välja, et tubakatooteid tarvitati mõned korrad aastas või paari kuu tagant näiteks suvel ja sõpradega aega veetes.

Neljandas plokis „nikotiinipadi“ olevad küsimused olid vastamiseks neile, kes valisid teises plokis „tubakatooted“, et tarvitavad lisaks või tubakatoote asemel ka nikotiinipatju. Ka selle küsimuse juures tuli välja, et varasemalt on vastatud küsimusele valesti.

Neljanda ploki esimese küsimusega sooviti teada, kui tihti tarvitatakse nikotiinipatju (vt joonis 4). Küsimusele vastas 129 inimest. Vastanutest 71% tarvitab nikotiinipatju igapäevaselt, mis on peaaegu võrdne eelnevalt tubakatooteid tarvitanud (70%) vastajatega ning ka praegu tubakatooteid tarvitavate (73%) vastajatega. Vastusevarianti „muu“ kasutas 14% vastanutest, milles toodi välja, et ei tarvitata nikotiinipatju või ainult siis, kui huuletubakas pole kättesaadav. Üks vastaja tõi välja, et enam ei tarvita nikotiinipatju, kuid

varasemalt tarvitas iga päev. 14%-st 6 vastajat ei tarvita nikotiinipatju ega tubakatooteid ning 2 ei tarvita enam nikotiinipatju. Vastanutest 8% tunnistas, et tarvitab nikotiinipatju mõned korrad nädalas ja 7% mõned korrad kuus.

Teise küsimusega küsiti, kuidas nikotiinipatjade kättesaadavus on mõjutanud vastaja tarbimisharjumusi ja -eelistusi. Küsimusele oli võimalik vastata vabatekstiga ja vastusevariante anti kokku 127. Vastuste grupeerimisel moodustati neli koodi (vt lisa 3 tabel 2). Tabelist 2 nähtub, et koodi „tarbimine on suurenenud/tarbin rohkem/eelistatum“ esinemissagedus vastusevariantide hulgas oli 54, mille osakaal koguvastustest oli kõige suurem ehk 42,5%. Sellele järgnes kood „ei ole mõjutanud“ esinemissagedusega 46, mille osakaal koguvastustest oli 36,2%. Järgmisena oli koodi „loobusin/vähendasin suitsetamist või huuletubaka tarvitamist“ esinemissagedus 25, mis moodustas 19,7% vastustest. Koodi „muu/ei oska öelda“ esinemissagedus oli 2, mis moodustas koguvastustest 1,6%. Nimetatud kood valiti seetõttu, et kirjapandud vastusevariante „turvalisemaks“ ja „tarbin nüüd legaalselt“, mida polnud võimalik teiste koodide all kategoriseerida. Seega võib järeldada, et nikotiinipatjade kättesaadavuse tõttu on need palju mõjutanud tarbimisharjumusi ja -eelistusi. Näiteks toodi välja, et nikotiinipatjade tarbimine on suurenenud, sest neid on mugav soetada kättesaadavuse tõttu.

Kuna autorile teadaolevalt on nikotiinipadjad Eestis populaarsed, küsiti kolmandana, mida peetakse patjade ostmise juures kõige olulisemaks. Küsimusele oli võimalik vastata vabatekstiga ja vastusevariante anti kokku 127. Vastuste grupeerimisel moodustati seitse koodi (vt lisa 3 tabel 3). Tabelist 3 nähtub, et koodi „kangus“ esinemissagedus vastusevariantide hulgas oli 44, mis moodustas koguvastustest 34,7%. Sellele järgnes kood „hind“, mille esinemissagedus oli 30. Võrdselt esinesid vastusevariantide hulgas koodid „maitse“ ja „bränd“, mille esinemissagedus oli 13 ehk 10,2% koguvastustest. Koodi „muu/ei tarvita“ esinemissagedus oli 12. Selle koodi all esinesid lisaks mittetarvitamisele vastusevariandid nagu tubakas, niiskus ja vajadus. Koodi „kättesaadavus“ esinemissagedus oli 6 ehk 4,7% ja koodi „kvaliteet“ esinemissagedus oli 9 ehk 7,2% koguvastustest. Seega peetakse nikotiinipatjade ostmise juures kõige olulisemaks nende kangust, mida saab mõõta nikotiini sisaldusega ühes padjas. Lisaks kangusele on nikotiinipadja juures oluline ka hind.

Neljanda küsimusena uuriti, kas vastajate arvates on nikotiinipadjad võrreldes näiteks huuletubakaga lihtsasti kättesaadavad. Autor on eelnevalt teooria alapeatükis toonud välja,

et Euroopa Liidus on huuletubaka müük legaalne ainult Rootsis (käesolev töö, lk 10). Lisaks on autor välja toonud, et nikotiinipadjad on Eestis samamoodi kättesaadavad nagu tavapärased sigaretid, näiteks on mõlemat toodet võimalik osta vabalt igalt poolt legaalsest jaemüügi võrgust kogu müügikoha lahtioleku aja (käesolev töö, lk 5). Küsimusele vastanutest 92% arvas samuti, et nikotiinipadjad on Eestis hästi kättesaadavad. Kuid 8% vastanutest sellega ei nõustunud.

Viienda küsimusega uuriti, mis on põhilised kohad, kust nikotiinipatju ostetakse. Küsimusele oli võimalik vastata vabatekstiga ja vastusevariante anti kokku 126. Vastuste grupeerimisel moodustati 7 koodi (vt lisa 3 tabel 4). Tabelist 4 nähtub, et koodi „bensiiinjaam“ esinemissagedus oli 48, mis moodustas koguvastustest 38%. Võrdsena esinesid vastusevariantides koodid „spetsiaalne müügikoht“ ja „muu müügikoht“ sagedusega 33 ehk mõlemad moodustasid 26,2% koguvastustest. Koodi „Rootsi“ esinemissagedus oli 4, mis moodustas koguvastustest 3,2%. Nimetatud koodi juures toodi ühe vastusevariandi puhul välja, et ostetakse Rootsist sealse elukohta tõttu. Koodi „ei osta või ei tarvita“ esinemissagedus oli 6, mis moodustas 4,8% koguvastustest. Kõige vähem esines vastusevariante koodi all „sõbrad“ (1,6%). Selle põhjal saab järeldada, et nikotiinipadjad on hästi kättesaadavad, sest neid on võimalik soetada muudest müügikohtadest nagu R-Kiosk või alkoholi- ja toidupood ning spetsiaalsetest müügikohtadest. Spetsiaalsetest müügikohtadest toodi välja näiteks Snus Empire ja Veipland E-sigaretipood, kust on võimalik osta nikotiinipatju ja e-vedelikke.

Viimase ehk viienda plokki küsimused olid vastamiseks kõigile, ka neile, kes vastasid, et ei tarvita nikotiinipatju lisaks tubakatoodele. Kokku vastas nimetatud plokis küsimustele 129 inimest. Küsimustega sooviti teada vastajate arvamust nikotiinipadja võimaliku kahjulikkuse kohta. Esimese küsimusena küsiti, kas vastaja on teadlik, kui palju sisaldub nikotiini ühes nikotiinipadjas. Kuna nikotiinipadja eripära võrreldes sigaretiga on see, et padi ei sisalda tubakat, vaid mittetubaka täiteainet ja tubakast saadud nikotiini. Lisaks nikotiinile sisaldavad nikotiinipadjad looduslike kiudude segu ning erinevaid maitseid. (käesolev töö, lk 11) Seda, kui palju nikotiini ja teisi nimetatud kõrvalaineid võib nikotiinipadi sisaldada, ei ole Eestis veel reguleeritud (käesolev töö, lk 4). On hea tõdeda, et 80% küsimusele vastanutest teab, kui palju nikotiini sisaldub tarvitavas nikotiinipadjas. Kuid 20% ei ole padjas sisalduvast nikotiini kogusest teadlikud. Autor teadis Tervise Arengu Instituudi terviseuuringu tulemuste põhjal, et kõige populaarsem tarvitav

tubakatoode on sigaret. Seetõttu küsiti teise küsimusena vastajate käest, kas nende arvates on nikotiini sisaldus nikotiinipadjas kõrgem kui sigaretis. Vastanutest 79% tunnistas, et nikotiini sisaldus nikotiinipadjas on kõrgem. Kuid 21% ei arva, et nikotiinipadi sisaldaks sigaretist rohkem nikotiini.

Viimase ehk nimetatud ploki kolmanda küsimusega sooviti teada, kas vastajad eelistaksid huuletubakat nikotiinipadjale, kui selle müük oleks Eestis seaduslik. Küsimusele vastanutest 83 ehk 64,3% ei eelistaks huuletubakat. Vastanutest 20,2% valisid vastusevariandi „võib-olla“, seega ei oska nemad kindlalt vastata. Kuid 15,5% tunnistas, et eelistaks huuletubakat nikotiinipadjale. Seega sooviti viimase küsimusega teada, kui tarbijad eelistaksid huuletubakat nikotiinipadjale, siis mis on selle põhjus. Küsimusele oli võimalik vastata vabatekstiga ja vastuseid anti kokku 41. Vastuste grupeerimisel moodustati 5 koodi (vt lisa 3 tabel 5). Koodi „ei eelista huuletubakat“ esinemissagedus vastusevariantide hulgas oli 13, mis moodustas 31,7% koguvastustest. Koodi „huuletubakal parem maitse kui nikotiinipadjal“ esinemissagedus oli 8. Võrdselt esines 7 korral koodi „huuletubakas naturaalsem kui nikotiinipadi“ ja „muu“ ehk 17,1%. Näiteks „muu“ koodi all arvestati väidet, et nikotiinipadjal ja huuletubakal ei ole olulist vahet, aga mõlemad on head variandid suitsetamisest loobumiseks. Kõige vähem ehk 6 korral esines vastusevariantide hulgas koodi „huuletubakas on kangem/mõjub kiiremini“, mis moodustas koguvastustest 14,6%. Kuigi kõige rohkem toodi välja, et ei eelistata huuletubakat nikotiinipadjale, kirjutati ka seda, et huuletubakas on kangem ja seetõttu mõjub kiiremini. Naturaalsuse all mõtlesid vastajad, et huuletubakas on looduslik ega lõhu igemeid.

2.3. Tulemuste analüüs ja järeldused

Käesoleva töö küsimustiku analüüsimise käigus selgus, et tubaka- ja/või nikotiinitoodete tarbijate keskmine vanus on 25 aastat. Enim vastajaid oli vanuses 20 ja 22 aastat. Kõrgkoolis õppimise ajal ollakse vastuvõtlikumad erinevate tubakatoodete tarvitamise osas, mida järeldati Ameerika Ühendriikides tehtud uuringu põhjal (käesolev töö, lk 25).

Küsitluse tulemuse põhjal järeldab autor, et kõik küsimustikule vastajad polnud kindlad nikotiinipadja ja huuletubaka olemuses. Selgitamaks välja vastust esimesele uurimisküsimusele, milleks oli tubakatoodete ja nikotiinipadjade tarvitajate tarbimisharjumused, uuriti küsimustiku alguses tarbijate käest, kas tarvitatakse

tubakatooteid või ei. Vastajatest 150 tarvitab tubakatooteid ja tarvitatavate toodetena toodi välja sigaret, huuletubakas, e-sigaret, HEETS, vesipiip ja nikotiinipadi. Sellest järeldab autor, et need vastajad, kes lisasid vastuse „nikotiinipadi“, ei olnud teadlikud nikotiinipadja olemusest. Müügil olevate nikotiinipadjade turustamiseks kasutatakse huuletubaka mõistet või sõna „*snus*“ (käesolev töö, lk 10). Nikotiinipadi erinevalt huuletubakast ei sisalda tubakat vaid mittetubaka täiteainet ja tubakast saadud nikotiini. Lisaks sisaldavad padjad looduslike kiudude segu ja värskeid maitseid. (käesolev töö, lk 11)

Töö autor eeldas, et nikotiinipatju hakkavad tarvitama need inimesed, kes soovivad tubakat sisaldavatest toodetest loobuda. Suitsetamise asendamiseks pakuvad tubakatoodete tootjad alternatiivina tooteid nagu nikotiinipadjad ja kuumutatavad tubakatooted (käesolev töö, lk 4). Küsimustiku tulemusena selgus, et 81% vastanutest on mõelnud tubakatoodete tarvitamisest loobumisele. Tubakaettevõtete eesmärk nikotiinipadjade tootmisel, on meelitada inimesi nende toodete tarbimisele, pakkudes neid asendusena suitsetatavatele toodetele (käesolev töö, lk 5). Alternatiivseid tubakatooteid sh nikotiinipatju turustatakse kui tervislikumat alternatiivi kahjulikele tubakatoodetele (käesolev töö, lk 11). Ka Maailma Terviseorganisatsioon leiab, et tubaka- ja nikotiinitoodete tootmisel kasutusele võetud meetmed (atraktiivne pakend, erinevad maitseid) meelitavad just noori neid tooteid tarvitama (käesolev töö, lk 17). Näiteks Philip Morris turustab uudset kuumutatavat tubakatoodet kui vähem kahjulikku varianti sigaretist (käesolev töö, lk 11).

Teise püstitatud uurimisküsimusega sooviti välja selgitada nikotiinipadjade turule tuleku mõju tubakatoodete tarvitajate eelistustele. Nikotiinipadjad sarnanevad olemuselt tubakat sisaldavale huuletubakale (*snus*) (käesolev töö, lk 11). Kuna mustal turul on huuletubakas praegu kättesaadav, küsis autor tarbijate käest ka seda, kas nad eelistaksid huuletubakat nikotiinipadjale. Küsimusele vastas 41 inimest, kellest 13 ei eelista huuletubakat nikotiinipadjale. Kuid ülejäänud vastajad, kes eelistaksid huuletubakat, tõid välja, et see on naturaalsem, parema maitsega ja kangem ning seetõttu mõjub kiiremini. Selle küsimuse juures tõi üks vastaja näiteks välja, et tavapärase sigaretiiga ei kaasne ainult nikotiinisõltuvus vaid ka tegevuslik harjumus.

Eelistuste teada saamiseks oli oluline välja selgitada, milliseid tubakatooteid tarvitasid nikotiinipadjade tarvitajad eelnevalt. Kõige populaarsem tubakatoode oli huuletubakas, mille tarvitamiselt läks enim tarbijad üle nikotiinipadjadele. Kuna huuletubaka müük on

Eestis keelatud, ostavad tarvitajad toodet Rootsist, mis on ainuke Euroopa Liidu riik, kus selle müük on legaalne (käesolev töö, lk 10). Huuletubakat tarvitatakse ise või müüakse kallimalt tulu teenimise eesmärgil edasi (käesolev töö, lk 14). Seetõttu on positiivne tõdeda, et on neid tarbijaid, kes on lõpetanud huuletubaka ostmise välisriigist või ei panusta enam ebaseaduslikku kaubandusse ostes huuletubakat edasimüüjate käest riigisiselt.

Kolmanda uurimisküsimusega sooviti välja selgitada, kuidas on nikotiinipadjad muutnud tubakaturgu. Küsimustiku põhjal selgus, et enamasti liiguti huuletubaka tarvitamiselt võimaluse avanedes (legaalselt turule tulekuga) nikotiinipadja tarvitamisele. Arvestades, et huuletubaka soetus toimus üldjuhul mustalt turult, on positiivne, et nikotiinipadja turg võitis turuosa just huuletubaka turult. Samuti nii suitsetajate enda kui kõrvalseisja tervisele kõige kahjulikuma sigaretituru osalised pöördusid nikotiinipadja tarvitamise poole. Kuigi 34% vastanutest puudus eelnevalt tubakatarvitamise kogemus, hakkasid ka nemad nikotiinipatjade turule tulekuga nikotiini tarvitajateks – see pole tervisekaitse seisukohalt positiivne näitaja.

Kuna nikotiin on väga kergesti sõltuvust tekitav, on oluline jälgida nikotiinipatjade ostmisel, kui palju nikotiini toode sisaldab. Küsimustikule vastajatest enamus ehk 80% teab nikotiinisaldust tarvitatavas nikotiinipadjas. Olenevalt tootest võib nikotiini kogus ühes padjas olla väga erinev. Autor on kirjutanud, et Eestis ei ole veel seadusega reguleeritud nikotiinisaldus ja lisatavad abiained nikotiinipadjas (käesolev töö, lk 4). Sigarettidega on olukord vastupidine, sest nende puhul on lubatud nikotiinisaldus tootes reguleeritud. Ühes sigaretis sisalduv nikotiinikogus ei tohi ületada 1 mg. Nikotiini kogus patjades on väga erinev. Nicorex Baltic OÜ veebipoes müüdavate nikotiinipatjade nikotiini sisaldus jäi vahemikku 4,5–25 mg. Snus Empire veebipoes jäi nikotiinipatjades sisalduv nikotiini kogus vahemikku 6–22,5 mg. Kuid viimases oli mitme toote juures välja toodud, et toode sobib kogenud nikotiinipadja tarvitajale. (käesolev töö, lk 15) Seega väidavad nikotiinipatjade tarvitajad, et nad on teadlikud nikotiini kogustest nikotiinipatjades. Kuid suured nikotiini kogused võivad osutada probleemiks või isegi ohtlikuks neile, kes pole varem nikotiinipatju või tubakatooteid tarvitanud.

Tarbijate käes küsiti ka seda, kas nende arvates sisaldub nikotiinipadjas nikotiini rohkem kui sigaretis. Kuna 21% vastanutest valis vastusevariandi „ei“, arvavad nad, et ühes sigaretis on nikotiinisaldus kõrgem. See ei vasta tõele, sest nagu eelnevalt mainitud, on nikotiinisaldus sigaretis seadusega reguleeritud, nikotiini kogus ei tohi ületada 1 mg.

Nikotiinipadjas sisalduv nikotiini kogus võib olla 20 korda suurem (käesolev töö, lk 15) ja nikotiinipadjad ei ole praegu maailmas konkreetselt reguleeritud (käesolev töö, lk 16). Tubakatoodete reguleerimine, sh eriti ülemäärane maksutase võib tekitada ebaseaduslikke turge (käesolev töö, lk 13-14). Sarnane olukord võib tekkida ka nikotiinipadjade puhul, kui hakatakse reguleerima patjades sisalduvat nikotiini kogust või lisatavaid abiaineid.

Vastanutest (127) kõige rohkem ehk 46 inimest ütles, et nikotiinipadjade lihtne kättesaadavus ei ole nende tarbimisharjumusi mõjutanud. Nikotiinipadjad on Eesti turul legaalselt müügil alates 2019. aasta märtsikuust (käesolev töö, lk 4), suitsuvabade tubakatoodete tarvitamine on tehtud tarbijate jaoks mugavaks (käesolev töö, lk 9). 26 vastajat ehk 20,5% töid siiski välja, et nikotiinipadjade tarbimine on suurenenud. Selliseid tooteid on võimalik tarvitada olukordades, kus näiteks sigareti tarvitamine pole võimalik. Rootsis ja Norras nähakse huuletubakat vahendina suitsetamisest loobumiseks ja üle poole tarvitajatest on endised suitsetajad (käesolev töö, lk 15). Maailma Terviseorganisatsiooni andmetel on tubaka- ja nikotiinitooted lihtsasti kättesaadavad, müües neid näiteks automaatides (käesolev töö, lk 17). Koguvastanutest 82 inimest ehk 55% tarvitavad lisaks või tubakatoodete asemel nikotiinipatju.

Tubakatoodete tarvitamiselt on nikotiinipadjade tarvitamisele üle läinud 66% 47-st vastajast. Kuigi huuletubaka müük ei ole Eestis legaalne ja nikotiinipadjad on kättesaadavad legaalsest jaemüügi võrgust, arvas 8% 127-st vastajast, et nikotiinipadjad ei ole võrreldes huuletubakaga paremini kättesaadavamad. Näiteks tõi üks vastaja välja, et elab linnast väljas ja seetõttu pole läheduses bensiinijaamu ega poode, kus müüakse nikotiinipatju. Huuletubakaga käitlevad kuritegelikud ühendused ostavad huuletubaka pakke Rootsist ja müüvad neid Eestis kas kohalikele diileritele või lõpptarbijatele (käesolev töö, lk 14). Seetõttu ei ole huuletubaka kättesaadavus lihtne. Ainuke legaalne võimalus huuletubaka tarbimiseks on nende soetamine Rootsist.

Nikotiinipadjade ostmise juures peetakse kõige olulisemaks kangust (44 vastajat 127-st) ehk nikotiinisisaldust. Autor toob veelkord välja, et Eestis on lubatav nikotiini kogus ühes padjas reguleerimata, mistõttu on turul saadaval erineva nikotiinisisaldusega padjad. Mustal turul on võimalik osta eriti kangeid tooteid, näiteks Venemaalt pärit Samoubiitsa, mille nikotiinisisaldus on 249 mg (käesolev töö, lk 15). Lisaks kangusele on nikotiinipadjade valikul väga oluline hind, mille tõi välja 30 vastajat. Käesolevas töös ei ole autor teinud hinnavõrdlust tubaka- ja nikotiinitoodete osas, on välja toodud, et Rootsist

tuuakse Eestisse huuletubakat, mida müüakse illegaalselt edasi kõrgema (kahekordse) hinna eest (käesolev töö, lk 14).

Kõige rohkem ostetakse nikotiinipatju bensiinjaamast (38% 126-st). Nikotiinipadjad ja tubakatooted on Eestis väga hästi kättesaadavad kõikjal jaekaubanduses (käesolev töö, lk 4). Nagu eelnevalt mainitud, kujunes kõige populaarsemaks nikotiinipatjade ja e-vedelike müügile spetsialiseerunud müügikohaks Snus Empire. Nimetatud müügikoht võib samuti tarbijates tekitada segadust. Juba nimes tuuakse välja „*snus*“, mis või jätta tarbijale mulje, et tegu on Rootsi huuletubaka edasimüüjaga.

Autorile teadaolevalt on Eestis huuletubakas populaarne nooremas vanuses inimeste seas. Seetõttu sooviti teada saada, kas nikotiinipatja tarvitatakse ainult seetõttu, et huuletubakas ei ole Eestis legaalne või on ka muid põhjuseid. Küsimuse tulemusena selgus, et 129-st vastajast siiski 83 ei sooviks tarvitada nikotiinipatjade asemel huuletubakat. Ka Rootsis läbiviidud uuringu tulemusel selgus, et nikotiinipatjadesse suhtutakse positiivsemalt kui huuletubakasse (käesolev töö, lk 20). Vastajatest 20, kes eelistaksid huuletubakat nikotiinipadjale tõid välja, et huuletubakas on kangem, naturaalsem ja lihtsalt meeldib rohkem. Lisaks toodi vastustes kahel korral välja, et huuletubakal ja nikotiinipadjal ei ole erilist vahet, sest mõlemad on head vahendid suitsetamisest loobumiseks.

Küsitluse tulemuste põhjal uurimisküsimustele vastates on võimalik järeldada, et enamik tubakatoodete tarvitajaid soovib nende tarvitamisest loobuda. Kõige rohkem tarvitatakse sigarette, huuletubakat ja e-sigarette. Üle poole küsimustikule vastanutest tarvitavad tubakatoodetele lisaks ka nikotiinipatju. Suurem osa vastajaid, kes on ainult nikotiinipatjadele üle läinud, tarvitasid eelnevalt huuletubakat. Seega pärast nikotiinipadja turule tulekut hakati huuletubaka asemel tarvitama nikotiinipatju. Üheks negatiivseks näitajaks on see, et osadel küsimustikule vastanutest puudus eelnev kogemus tubakatoodetega ja ka nemad hakkasid pärast nikotiinipatjade turule tulekut tarvitama nikotiinipatju. See näitab, et nikotiinipatjade turule tulek on mõjutanud tubakatoodete tarvitajaid ja inimesi, kes eelnevalt ei tarvitanud tubaka- ega nikotiinitooteid.

Kasutades küsitluse tulemusi ja kirjanduse ülevaatest saadud informatsiooni, tehti mitmeid ettepanekuid. Esiteks tuleks teha paremat teavitustööd ja märkida nikotiinipatjade pakenditele nikotiini kogus, mida organism omastab ehk eraldub vereringesse. See on oluline, kuna tihti kasutatakse nikotiinipatju tubakatoodetest loobumiseks, kuid suure

nikotiini koguse tõttu jääb püsima nikotiinisõltuvus. Teiseks tuleks propageerida, et nikotiinipadi ei ole sobilik tubakatoodetest loobumiseks. Seda samuti suure nikotiini koguse tõttu nikotiinipatjades. Lisaks tuleks Sotsiaalministeeriumil selgemalt reguleerida, kuidas liigitub nikotiinipadi. Praegu tekitab arusaamatust, kas nikotiinipadja puhul on tegu alternatiivse või tubakatootega seonduva tootega ja milline on kahe nimetatud liigi vahe. Samuti leiab autor, et tuleks tegeleda nikotiinipadja turustamisel vale nime kasutamise probleemiga. Müügikohtades kasutatakse erinevaid nimetusi nagu „*snus*“ nikotiinipadi või tubakavaba nikotiinipadi. „*Snus*’i“ puhul teavad tarbijad, et tegu on huuletubakaga ehk padjaga, mis sisaldab tubakat. Kuna nikotiinipadi ei sisalda tubakat, ei ole mõistlik kasutada turustamisel tubakatootele viitavaid sõnu/mõisteid. Seetõttu tuleks kokku leppida ühtses nimetuses, et mitte tekitada tarbijates segadust.

KOKKUVÕTE

Tuginedes 2018. aasta täiskasvanud (alates 16. eluaastast) rahvastiku tervisekäitumise uuringule on Eestis 17,2% ehk 190 000 suitsetajat, kellest väga suur osa soovib tubaka tarvitamisest loobuda. Paljud neist on loobuda ka proovinud. Teemakohaste allikate analüüsist selgus, et tarvitama hakatakse aina uusi nikotiini sisaldavaid tooteid ja seda just noorema vanuserühma seas. Seetõttu on tähtis jätkata edasiste uuringutega ja koostada regulatsioone. Teaduspõhiste ja tubakaturu muutustega arvestavate regulatsioonide koostamise ja kehtestamisega on võimalik vähendada tubaka ja alternatiivsete tubakatoodete tarvitamist. Seeläbi on võimalik hoida inimeste tervist ja takistada neid ennast kahjustamast.

Töö esimene uurimisülesanne oli anda ülevaade nikotiinipatjade ja tubakatoodete olemusest. Ülevaatest selgus, et Eestis reguleerib ja defineerib tubaka- ja nikotiinitooteid tubakaseadus. Tubakaseaduses on sätestatud, et tubakatoode on täielikult või osaliselt tubakast valmistatud toode suitsetamiseks, närimiseks, imemiseks või ninna tõmbamiseks. Neid rühmitatakse suitsetatavateks ning suitsuvabadeks tubakatoodeks. Lisaks kasutatakse mõisteid „uudne tubakatoode“ või „alternatiivne tubakatoode“, et kirjeldada tubakatooteid, mis on müüki toodud pärast 19. maid 2014. Siia alla liigitub ka nikotiinipadi. Tubakavaba huuletubakas ehk nikotiinipadi on tubakatootega seonduv toode, seda kasutatakse tubakatoodete asendamiseks. Kuigi nikotiinipadjad sarnanevad huuletubakaga, on need erinevad tooted, sest nikotiinipadjad ei sisalda tubakat. Padja sisu on asendatud mittetubaka täiteainega ja tubakast saadud nikotiiniga. Erinevalt sigarettidest ei ole nikotiinipatjade puhul kindlaks määratud lubatud nikotiini maksimaalset sisalduse piirnormi.

Teine uurimisülesanne oli anda ülevaade nikotiinipatjade ja tubakatoodete tarbimist mõjutavatest teguritest. Selleks, et piirata noorte inimeste võimalusi tubakatoodete tarbimisega alustamisel ja säilitada aktsiisitulud, on eesmärk maksustada alternatiivseid tubakatooteid võrdselt traditsiooniliste toodetega. Tubakatootjate väitel on alternatiivsete tubakatoodete kasutamine vähem kahjulik kui suitsetamine. Seetõttu leiavad tarvitajad, et tegemist on tervislikuma alternatiiviga ja alustavad nikotiinipatjade tarvitamist eesmärgiga loobuda suitsetamisest. Kuid ka huuletubakas sisaldab sõltuvust tekitavat nikotiini, mis põhjustab tarvitamisest loobumisel samasuguseid kõrvalnähte nagu sigaretid.

Alternatiivsetelt tubakatoodelt laekunud aktsiisitulu kasvu põhjal saab järeldada, et Eestis on nikotiinipadjad kujunenud populaarseks. Nikotiin on peamine tugevat sõltuvust tekitav keemiline ühend tubakatoodes. Nikotiini kogused patjades on erinevad, mõnede toodete puhul on see vahemikus 4,5 mg kuni 25 mg ühes padjas. Kuid salaturul liiguvad palju kangemad tooted, mille nikotiinisaldus võib ulatuda isegi 249 milligrammini. Tubakatoode tarbimist mõjutab nende legaliseerimine. Seetõttu suurenes ka pärast nikotiinipadjade legaalselt turule tulekut patjade tarbimine. Nikotiinipadi on uudne toode, mis tehakse turustamisel atraktiivsemaks, et mõjutada noori inimesi neid tarbima. Teisalt mõjutab tarbimist mõjutab tubakast loobumise nõustamisteenuse olemasolu. Selline teenus on Eestis tasuta kättesaadav.

Kolmas uurimisülesanne oli analüüsida küsitluse tulemuste põhjal nikotiinipadjade ja tubakatoode kättesaadavust ning tarvitajate eelistusi ja tarbimisharjumuste muutust. Küsitluse tulemusena selgus, et tubakatoode tarvitatakse kõige rohkem sigaretti ja huuletubakat, suurem osa olid igapäevased tarvitajad. Tarvitama hakati kõige rohkem sõprade ja sotsiaalse keskkonna mõjul. Selgus, et 81% vastanutest on mõelnud loobuda kõikide tubakatoode tarvitamisest. Enamik praegustest nikotiinipadjade tarvitajatest tarvitasid tubakatoode varem huuletubakat. Nikotiinipadjade legaliseerimise tõttu on nende kättesaadavus väga hea, mis on tugevalt mõjutanud tarbijate tarbimiseelistusi. Nikotiinipadjade ostmise juures peetakse kõige olulisemaks selle kangust, pooled tarvitajad leiavad endale sobiva toote bensinijaamast. Tarvitajad väidavad, et nad teavad, kui palju sisaldab nikotiinipadi nikotiini ja tunnistasid ka seda, et nikotiinipadjas on nikotiini kogus suurem kui sigaretis. Kuigi nikotiinipadjade tarvitajate hulgas on endiseid huuletubaka tarvitajaid, tunnistas enamik, et ei läheks üle huuletubaka tarvitamisele, kui nimetatud toode oleks Eesti turul legalne.

Neljas uurimisülesanne oli sünteesida empiirilise osa tulemusi kirjanduse ülevaate tulemustega. Teemakohaste allikate analüüsist selgus, et tubakaettevõtted pakuvad alternatiivseid tooteid asendusena suitsetatavatele toodetele. Küsitluse tulemusena selgus, et üle poole vastanutest soovivad tubakatoode tarvitamisest, enamasti suitsetatavatest tubakatoode nagu sigarettid, loobuda. Kuigi paljud endised tubakatoode tarvitajad tarvitasid huuletubakat, on selle soetamine Eestis raskendatud. Seetõttu ei eelistaks nikotiinipadjade tarvitajat huuletubakat, kui selle müük oleks Eesti turul legalne. Huuletubakas on kättesaadav ainult mustal turul ja tõenäoliselt tuleb maksta kõrgemat

hinda. Kuigi tubakatoodete tarvitamisest loobutakse ja hakatakse tarvitama nikotiinipatju, jäävad tarbijad ikkagi nikotiinisõltlasteks, sest nikotiinipadjad sisaldavad suuremas koguses nikotiini.

Küsitluse tulemuste põhjal järeldab autor, et nikotiinipatjade tarbijaskond on kasvanud, mida saab järeldada ka tarbimisse lubatud koguse põhjal. Kuid mõnevõrra on langenud tubakatoodete tarvitamine. Tubakatoodete tarvitamise langus pole siiski rahvatervisele positiivselt mõjunud, sest tihti hakkavad tubakatoodetest loobujad tarvitama nikotiinitooteid nagu nikotiinipadi. Nikotiinipadja tarvitamisega püsib ka tubakatoodetega kaasnev nikotiini sõltuvus. Autor ei saa järeldada, et nikotiinipadja turule tulek on oluliselt mõjutanud tubakaturgu. Paljud nikotiinipatjade tarvitajad ei ole siiski tubakatoodetest loobunud.

Autor leiab, et lõputöö aitab tubakapoliitika kujundajatel ja tervise edendajatel mõista tänast turusituatsiooni ja uute toodete mõju. Kui on teada tarbimise muutused ja tegurid, on vajadusel võimalik muuta Euroopa Liidu tubakadirektiivi ja teha siseriiklikke seadusmuudatusi. Seeläbi on võimalik tõhustada ja pakkuda välja paremaid lahendusi teavitustööks. Samuti aitab töö tubakaseaduse rakendajatel mõista turgu ja valida kuluefektiivsemaid meetmeid illegaalse turu osakaalu vähendamisel ja legaalse turu üle järelevalve teostamisel.

Lõputööd on võimalik edasi arendada, analüüsides täpsemalt nikotiinipatjade turule tuleku mõju. Selleks tuleks kasutada erinevaid mõõdikuid tubakatooteid tarbivate isikute tubakasõltuvuse hindamiseks. Mõõdikud hindavad näiteks nikotiini- või tubakasõltuvuse tugevust. Neid mõõdikuid kasutamata on keeruline hinnata tubakatooteid tarvitavate isikute eelistusi, sest nikotiini kogused toodetes on väga erinevad. Selliste mõõdikute kasutamine aitaks hinnata ka seda, kas üle minnes suitsetavate tubakatoodete tarvitamiselt alternatiivsete tubakatoodete tarvitamisele, väheneb ka tegelikult nikotiinisõltuvus.

Autor tegi mitmeid ettepanekuid. Esiteks tuleks teha paremat teavitustööd tubakatoodete mõjude osas ja märkida nikotiinipatjade pakenditele, mitu milligrammi nikotiini omastab inimorganism (kui suur kogus eraldub vereringesse). Teiseks tuleb selgitada, et nikotiinipadi ei sobi tubakatoodetest loobumiseks. Kolmandaks tuleks Sotsiaalministeeriumil selgemalt reguleerida, kuidas liigitub nikotiinipadi tubakatoodete/alternatiivsete tubakatoodete seas. Neljandaks leiab autor, et tuleks tegeleda

nikotiinipadja vale nime kasutamise probleemiga, et turustamisel ei kasutataks tubakatoodelega seonduvaid mõisteid.

SUMMARY

Based on the 2018 survey on The Health Behaviour among Estonian Adult Population (from the age of 16), there are 17.2% or 190,000 smokers in Estonia, of whom a very large proportion want to stop using tobacco. Many of them have tried it, too. An analysis of the relevant sources showed that new nicotine-containing products are being used, especially among the younger age group. Therefore, it is important to continue with further studies and to draw up regulations. The drafting and introduction of science-based regulations that take account of changes in the tobacco market can reduce the use of tobacco and alternative tobacco products. This can improve human health and prevent them from harming themselves.

The first research task was to provide an overview of the nature of nicotine pouches and tobacco products. It was revealed from the overview that in Estonia tobacco and nicotine products are regulated and defined by the Tobacco Act. The Tobacco Act provides that a tobacco product is a product made wholly or partly from tobacco for smoking, chewing, sucking, or inhaling through the nasal cavity. They are grouped into smoking and smokeless tobacco products. In addition, the terms 'novel tobacco product' or 'alternative tobacco product' shall be used to describe tobacco products placed on the market after the 19th of May 2014. A nicotine pouch is also classified here. Tobacco-free snus, or nicotine pouch, is a product related to a tobacco product and is used to replace tobacco products. Although nicotine pouch resembles snus, they are different products because nicotine pouches do not contain tobacco. The contents of the pouches have been replaced by a non-tobacco filler and nicotine derived from tobacco. Unlike cigarettes, maximum permitted levels of nicotine have not been established for nicotine pouches.

The second research task was to give an overview of the factors affecting the consumption of nicotine pouches and tobacco products. To limit the possibilities for younger people to start consuming tobacco products and to prevent the reduction in excise revenues, the aim is to tax alternative tobacco products on an equal basis with traditional ones. Tobacco manufacturers claim that the use of alternative tobacco products is less harmful than smoking. Therefore, consumers find that this is a healthier alternative and start using nicotine pouches in order to quit smoking. However, snus also contains addictive nicotine, which causes the same side effects as cigarettes when quitting. Based on the increased

excise receipts from alternative tobacco products, it can be concluded that nicotine pouches have become popular in Estonia. Nicotine is the main highly addictive chemical compound in tobacco products. The amount of nicotine in pouches varies, for some products it is between 4,5 mg and 25 mg per pouch. At the illegal market, there are much stronger products, with nicotine concentration of as much as 249 milligrams. Consumption is influenced by the legalization of products. As a result, the consumption of nicotine pouches increased after pouches entered the market legally. Nicotine pouch is a novel product that is made more attractive when marketing to influence younger people to consume them. Consumption is also affected by the existence of tobacco cessation counseling services. Such a service is available free of charge in Estonia.

The third research task was to analyze the availability of nicotine pouches and tobacco products based on the results of the survey, as well as the preferences and changes in consumption patterns of consumers. The survey found that, from tobacco products, cigarettes and snus were the most consumed, the majority of whom were everyday consumers. Most of the consumers started using tobacco products under the influence of friends and the environment. It turned out that 81% of the respondents have thought about quitting all types of tobacco products. Most of the current nicotine pouch consumers used snus in the past. Due to the legalization of nicotine pouches, their availability is very good, which has had a strong impact on consumers' preferences for consumption. When buying nicotine pouches, its potency is considered the most important, and half of the users find a suitable product at gas stations. Users claim to know how much nicotine the pouch contains and also acknowledged that the amount of nicotine in the nicotine pouch is higher than in a cigarette. Although there are former snus users among nicotine pouch users, the majority admitted that they would not switch to snus if this product was legal on the Estonian market.

The fourth research task was to synthesize the results of the empirical part with the results of the literature review. An analysis of the relevant sources showed that tobacco companies offer alternative products as a substitute for smoking products. The survey found that more than half of respondents want to quit tobacco products, mostly smoking tobacco products such as cigarettes. Although many former tobacco consumers used snus, it is difficult to acquire it in Estonia. Therefore, a nicotine pouch user would not prefer snus if its sale was legal on the Estonian market. Snus is only available on the black market, possibly at a

higher price. Consumers who quit using tobacco products and continue using nicotine pouches remain, nicotine addicts because the pouches contain more nicotine.

As a result of the survey, the author concludes that the consumption of nicotine pouches has increased over time. The increase can also be seen in the quantity released for consumption. However, nicotine pouches do not account for a large part of the revenue received. The decline in tobacco use has not had a positive impact on public health, as often tobacco product quitters start using nicotine products such as nicotine pouches. The nicotine addiction caused by tobacco products persists with the use of nicotine pouch. The author cannot conclude that the entry of nicotine pouch on the market has had a significant impact on the tobacco market. However, many nicotine pouch users have not given up tobacco products.

The author considers that the thesis will help tobacco policymakers and health promoters understand today's market situation and the impact of new products. Once changes in consumption and factors are known, it is possible to better amend the European Union Tobacco Directive and make national changes. This will make it possible to improve efficiency and propose better solutions for outreach. The thesis will also help those implementing the Tobacco Act understand the market and choose more cost-effective measures to reduce the share of the illegal market and supervise the legal market.

The thesis can be further developed by analyzing the impact of nicotine pouches entering the market. For that, different metrics should be used to assess the tobacco addiction of persons consuming tobacco products. Metrics estimate, for example, the intensity of nicotine or tobacco addiction. Without using these metrics, it is difficult to assess the preferences of those who use tobacco products, as the amount of nicotine in products varies greatly. The use of such metrics would also help to assess whether switching from smoking tobacco products to alternative tobacco products reduces nicotine addiction.

The author has several suggestions. First, do better outreach and mark on the packaging of nicotine pouches how many milligrams of nicotine is absorbed (released into the bloodstream). Secondly, to promote that the nicotine pouch is not suitable for quitting tobacco products. Thirdly, the Ministry of Social Affairs should more clearly regulate how nicotine pouches are classified. Fourthly, the author finds that the problem of using the wrong name when marketing a nicotine pouches should be addressed.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Adamberg, A., 2018. *Alternatiivsete tubakatoodete aktsiisi mõju tubakaturule. Lõputöö.* Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Aldeek, F., McCutcheon, N., Smith, C., Miller, J. H. & Danielson, T. L., 2021. Dissolution Testing of Nicotine Release from OTDN Pouches: Product Characterization and Product-to-Product Comparison. *Separations*, 8(1), pp. 1-13.

Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus (2002) RT I, 23.12.2020, 6.

Alloja, J., Pruks, L.-L., Ani, Ü. & Kiivet, R.-A., 2019. *Suitsetamisest loobumise meetodite eelarvemõju analüüs Eestis.* Tervisetehnoloogia hindamise raport TTH43, Tartu Ülikooli peremeditsiini ja rahvatervishoiu instituut. [Võrgumaterjal] Leitav: https://rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/7345/7/TTH43_Suitsetamisest%20loobumine.pdf [Kasutatu 12.04.2021].

Andersson, M. & Lundkvist, K., 2020. *Predicting Tobacco-Free Nicotine Pouch Intention Among Swedish Young Adults: Gender and the Proximal Predictors of the Theory of Triadic Influence.* *Magistritöö.* Rootsi: Lundi Ülikool.

Ani, Ü., 2010. *Suitsetamisest loobumise meditsiiniline nõustamine. Metoodiline juhendmaterjal.* Metoodiline juhendmaterjal, Tervise Arengu Instituut. [Võrgumaterjal] Leitav: https://intra.tai.ee/images/prints/documents/135789023495_Suitsetamisest_loobumise_meditiiniline_noustamine_est.pdf [Kasutatud 13.04.2021].

Ashford, K., 2016. *What Is Snus?.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.webmd.com/smoking-cessation/features/snus-tobacco-health-risks#2> [Kasutatud 24.01.2021].

Barua, R. S., Rigotti, N. A., Benowitz, N. L., Cummings, K. M., Jazayeri, M.-A., Morris, P. B., Ratchford, E. V., Sarna, L., Stecker, E. C. & Wiggins B. S., 2018. 2018 ACC Expert Consensus Decision Pathway on Tobacco Cessation Treatment. *Journal of the American College of Cardiology*, 72(25), pp. 3332-3365.

Belkin, M., 2019. *Tubakavaba snusi võidukäik Eestis: poodides kaup otsas, riik teenib maksudest sadu tuhandeid*. Geenius Meedia OÜ. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://raha.geenius.ee/rubriik/uudis/tubakavaba-snusi-voidukaik-eestis-poodides-kaup-otsas-riik-teenib-maksudest-sadu-tuhandeid/> [Kasutatud 03.10.2020].

Bishop, E., East, N., Bozhilova S., Santopietro, S., Smart, D., Taylor M., Meredith, S., Baxter, A., Breheny, D., Thorne, D. & Gaca, M., 2020. An approach for the extract generation and toxicological assessment of tobacco-free 'modern' oral nicotine pouches. *Food and Chemical Toxicology*, 145(111713), pp. 1-10.

Cooper, A. & Witt, D., 2012. The linkage between tax burden and illicit trade of excisable products: the example of tobacco. *World Customs Journal*, 6(2), pp. 41-58.

Covino, R. M., 2019. The Next Big Thing?. *Convenience Store News*, 55(10), pp. 88-90.

Davidson, S. & de Silva, A., 2018. Did Recent Tobacco Reforms Change the Cigarette Market?. *Economic Papers*, 37(1), pp. 55-74.

Digard, H., Proctor, C., Kulasekaran, A., Malmqvist, U. & Richter, A. 2013. Determination of Nicotine Absorption from Multiple Tobacco Products and Nicotine Gum. *Nicotine & Tobacco Research*, 15(1), pp. 255-261.

Eesti Konjunkturiinstituut, 2017. *Tubakatoodete turg ja tarbimine Eestis. Aastaraamat 2017*. Eesti Konjunkturiinstituut. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Tervishoid/rahvatervis/tubakatoodete_turg_ja_tarbimine_eestis_aastaraamat_2017.pdf [Kasutatud 06.10.2020].

Euroopa Komisjon, 2016. *Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2016/779, 18. mai 2016, millega sätestatakse ühtsed eeskirjad tubakatoodete eristava maitse või lõhna olemasolu kindlakstegemise menetluse kohta. Määrus. (EL) 2016/779*.

Fjellner, C., 2020. Innovation and less harmful alternatives to tobacco: The case of nicotine pouches regulation. *ECIPE Policy Brief*, 2, pp. 1-19.

Fowler, C. D., Gipson, C. D., Kleykamp, B. A., Rupperecht, L. E., Harrell, P. T., Rees, V. W., Gould, T. J., Oliver, J., Bagdas, D., Damaj, M. I., Schmidt, H. D., Duncan, A. & Biasi, M. D., 2018. Basic Science and Public Policy: Informed Regulation for Nicotine and Tobacco Products. *Nicotine & Tobacco Research*, 20(7), pp. 789-799.

Glantz, S. A., 2018. Heated tobacco products: the example of IQOS. *Tobacco Control* 2018, 27, pp. 1-6.

Grinspoon, P., 2019. *Cannabidiol (CBD) — what we know and what we don't*. Harvard Health Publishing, Harvard Medical School. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.denverbackpainspecialists.com/wp-content/uploads/2020/02/Cannabidiol-CBD-%E2%80%94-what-we-know-and-what-we-don%E2%80%99t-Harvard-Health-Blog-Harvard-Health-Publishing.pdf> [Kasutatud 10.04.2021].

Hair, E. C., Bennett, M., Sheen, E., Cantrell, J., Briggs, J., Fenn, Z., Willett, J. G. & Vallone, D., 2018. Examining perceptions about IQOS heated tobacco product: consumer studies in Japan and Switzerland. *Tobacco Control* 2018, 27, pp. 70-73.

Hatsukami, K., D., Ebbert O. J., Feuer M. R., Stepanov, I. & Hecht S. S., 2007. Changing Smokeless Tobacco Products: New Tobacco-Delivery Systems. *American Journal of Preventive Medicine*, 33(6), pp. 368-378.

Hildingsson, P., 2020. *Nicotine containing products should be regulated according to their risk profile*. Swedish Match AB. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.swedishmatch.com/Our-business/smokefree/nicotine-products-and-regulations/> [Kasutatud 23.02.2021].

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P., 2007. *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Medicina.

Hunt, P. & Pacula, R. L., 2017. Early Impacts of Marijuana Legalization: An Evaluation of Prices in Colorado and Washington. *The Journal of Primary Prevention*, 38, pp. 221-248.

Kalmus, V., 2015. *Standardiseeritud kontentanalüüs*. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas, Tartu Ülikool. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://samm.ut.ee/kontentanalyyis> [Kasutatud 13.04.2021].

Karistusseadustik (2001) RT I, 03.03.2021, 3.

Kilmer, B., Caulkins, J. P., Pacula, R. L., MacCoun, R. J. ja Reuter, P. H., 2010. *Altered State? Assessing How Marijuana Legalization in California Could Influence Marijuana Consumption and Public Budgets*. RAND Occasional Paper. Rand Corporation, Drug Policy Research Center. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.tni.org/files/publication-downloads/rand_op315.pdf [Kasutatud 22.01.2021].

Knowledge-Action-Change, 2020. *Burning Issues: Global State of Tobacco Harm Reduction 2020*. London: Knowledge-Action-Change. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://gsthr.org/resources/item/burning-issues-global-state-tobacco-harm-reduction-2020> [Kasutatud 03.12.2020].

Koik, A., 2018. *Uuring: Eesti üliõpilaskond on üha mitmekesisem*. Haridus- ja Teadusministeerium. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.hm.ee/et/uudised/uuring-eesti-uliopilaskond-uha-mitmekesisem> [Kasutatud 23.03.2021].

Kostygina, G., England, L., & Ling, P., 2016. New Product Marketing Blurs the Line Between Nicotine Replacement Therapy and Smokeless Tobacco Products. *American Journal of Public Health*, 106(7), pp. 1219-1222.

Kowitt, S. D., Goldstein, A. O., Sutfin, E. L., Osman, A., Meernik, C., Heck, C. & Ranney, L.-M., 2019. Adolescents' first tobacco products: Associations with current multiple tobacco product use. *PloS ONE*, 14(5), pp. 1-16.

Kulpas, A.-L., 2020. *TAI asjatundja: Suitsetamisest loobumine tähendab nikotiinisõltuvusest vabanemist*. Lõuna Ekspress OÜ. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://lounaestlane.ee/tai-asjatundja-suitsetamisest-loobumine-tahendab-nikotiinisoltuvusest-vabanemist/> [Kasutatud 26.10.2020].

Linno, A., 2020. *Nikotiinipadja mürgistusjuhtumite statistika*. Autori valduses.

Lund, K. E., Vedøy, T. F. & Bauld, L., 2017. Do never smokers make up an increasing share of snus users as cigarette smoking declines? Changes in smoking status among male snus users in Norway 2003-15. *Addiction*, 112(2), pp. 340-348.

Maksu- ja Tolliamet, 2016. *Maksu- ja tolliamet sai kätte huuletubakaga kaubitsenud jõugu*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/et/uudised/maksu-ja-tolliamet-sai-katte-huuletubakaga-kaubitsenud-jougu> [Kasutatud 03.12.2020].

Mayer, B., 2013. How much nicotine kills a human? Tracing back the generally accepted lethal dose to dubious self-experiments in the nineteenth century. *Archives of Toxicology*, 88(5), pp. 5-7.

Melikian, A. A. & Hoffmann, D., 2009. Smokeless tobacco: a gateway to smoking or a way away from smoking. *Biomarkers*, 14(1), pp. 85-89.

Merriman, D. & Yurekli, A., 2000. *How big is the worldwide cigarette smuggling problem?*. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.researchgate.net/publication/237432255_How_big_is_the_worldwide_cigarette_smuggling_problem1 [Kasutatud 04.01.2021].

Miller, A. M., Rosenman, R. & Cowan B. W., 2017. Recreational marijuana legalization and college student use: Early evidence. *SSM – Population Health*, 3, pp. 649-657.

Mägi, K. A., 2019. *Seni karmi keelu all olnud snus jõudis Eestis nüüd ametlikult müüki*. Geenius Meedia OÜ. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://raha.geenius.ee/rubriik/uudis/seni-karmi-keelu-all-olnud-snus-joudis-eestis-nuud-ametlikult-muuki/> [Kasutatud 03.10.2020].

Nagy, J., 2012. Tackling cigarette smuggling with enforcement: case studies reviewing the experience in Hungary, Romania and the United Kingdom. *World Customs Journal*, 6(2), pp. 29-40.

National Academy of Sciences, 2018. *Public Health Consequences of E-Cigarettes*. Washington (DC): National Academies Press (US). [Võrgumaterjal] Leitav: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/29894118/> [Kasutatud 06.05.2021].

National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion (US) Office on Smoking and Health, 2014. *The Health Consequences of Smoking—50 Years of Progress: A Report of the Surgeon General*. Atlanta (GA): Centers for Disease Control and Prevention, pp. 1-1081.

Nicorex Baltic OÜ. *SNUS Nikotiinipadjad*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.nicorex.eu/nikotiiniga-snus> [Kasutatud 29.03.2021].

Nilsen, C. V., Halkjelsvik, T. & Svartdal, F., 2020. Health warning labels describing snus as less harmful than smoking: effects on perception of risk. *Harm Reduction Journal*, 17(1), pp. 1-9.

Northerner. *What's a nicotine pouch?*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.northerner.com/nicotine-pouches-2> [Kasutatud 24.01.2021].

Ojala, K., Ani, Ü., Lipand, A., Ingerainen, D. & Härm, T., 2010. *Suitsetamisest loobumise nõustamine Eestis*. Tallinn: Tervise Arengu Instituut. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://tartu.ee/sites/default/files/uploads/Sotsiaalabi-ja-tervishoid/Suitsetamisest%20loobumise%20n%C3%B5ustamine%20Eestis.pdf> [Kasutatud 13.04.2021].

Pacula, R. L., 2010. *Examining the Impact of Marijuana Legalization on Marijuana Consumption*. Working Paper. Rand Corporation, Drug Policy Research Center. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/working_papers/2010/RAND_WR770.pdf [Kasutatud 22.01.2021].

Pedersen, W. & Soest, T., 2014. Tobacco use among Norwegian adolescents: from cigarettes to snus. *Addiction*, 109(7), pp. 1154-1162.

Peeters, S. & Gilmore A. B., 2013. Transnational Tobacco Company Interests in Smokeless Tobacco in Europe: Analysis of Internal Industry Documents and Contemporary Industry Materials. *PLOS Medicine*, 10(9), pp. 1-13.

Philip Morris Products S.A. *Tobacco meets technology*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.pmi.com/smoke-free-products/iqos-our-tobacco-heating-system> [Kasutatud 01.04.2021].

Pärli, M., 2020. *Snus saab päitsed pähe, ent apteekidesse ei taandu*. Analüüs. Eesti Rahvusringhääling. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1090022/snus-saab-paitsed-pahe-ent-apteekidesse-ei-taandu> [Kasutatud 03.10.2020].

Rahandusministeerium, 2020a. *Alternatiivsete tubakatoodete aktsiisiga maksustamise analüüs*. Analüüs. Tallinn. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.rahandusministeerium.ee/sites/default/files/rm-alternatiivsete-tubakatoodete-analuus-2020.pdf> [Kasutatud 07.10.2020].

Rahandusministeerium, 2020b. *Üheksa kuuga on laekunud eelarvesse 80,2 protsenti planeeritud maksutuludest*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.rahandusministeerium.ee/et/uudised/uheksa-kuuga-laekunud-eelarvesse-802-protsenti-planeeritud-maksutuludest> [Kasutatud 07.04.2021].

Reek, P., 2019. *Suitsuvabade tubakatoodete käitlemise ebaseaduslikkus ja sellega seonduv probleemistik*. Lõputöö. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Reile, R., Tekkel, M. & Veideman, T., 2019. Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring 2018. Tervise Arengu Instituut, Tallinn. [Võrgumaterjal] Leitav: https://intra.tai.ee/images/prints/documents/155471416749_TKU2018_kogumik_28mar2019_1.pdf [Kasutatud 12.04.2021].

Rigotti, N. A., Lee, J. E. & Wechsler, H., 2000. US College Students' Use of Tobacco Products: Results of a National Survey. *JAMA*, 284(6), pp. 699-705.

Rämmer, A., 2014. *Valimi moodustamine*. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas, Tartu Ülikool. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://samm.ut.ee/valimid> [Kasutatud 30.11.2020].

Siseministeerium, 2019. *Uimastiennetuse valitsuskomisjon kanepi legaliseerimist ei toeta*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.siseministeerium.ee/et/uudised/uimastiennetuse-valitsuskomisjon-kanepi-legaliseerimist-ei-toeta-0> [Kasutatud 01.12.2020].

Snus Empire, 2021. *Nikotiinipadjad*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://snusempire.ee/> [Kasutatud 08.04.2021].

Snushouse OÜ. *CBD*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://snushouse.ee/cbd/> [Kasutatud 10.04.2021].

Sohlberg, T. & Wennberg, P., 2020. Snus cessation patterns - a long-term follow-up of snus users in Sweden. *Harm Reduction Journal*, 17(1), pp. 1-9.

Soneji, S., Knutzen, K. E. & Moran, M. B., 2019. Reasons for engagement with online tobacco marketing among US adolescents and young adults. *Tobacco Induced Diseases*, 17(2), pp. 1-10.

Sotsiaalministeerium, 2020. *Tänasest kaovad müügilt mentooliga sigaretid*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.sm.ee/et/uudised/tanasest-kaovad-muugilt-mentooliga-sigaretid> [Kasutatud 10.04.2021].

Swedish Match AB, 2009. *Swedish Match and Philip Morris International announce global joint venture to commercialize smokefree tobacco products*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.swedishmatch.com/Media/Pressreleases-and-news/Press-releases/2009/wedish-atch-and-hilip-orris-nternational-announce-global-joint-venture-to-commercialize-smokefree-tobacco-products1/> [Kasutatud 10.04.2021].

Swedish Match AB, 2020. *Market for Smokefree*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.swedishmatch.com/Our-business/smokefree/Market-development/> [Kasutatud 25.02.2021].

Swedish Match AB, a. *Smokeless products worldwide*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.swedishmatch.com/Our-company/markets/smokeless-products-worldwide/> [Kasutatud 25.02.2021].

Swedish Match AB, b. *Nicotine uptake*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.swedishmatch.com/Snus-and-health/Research-on-snus/Nicotine-uptake/> [Kasutatud 11.05.2021].

Sõlg, A., 2019. *Huuletubaka salaturu olukord 2019.a oktoobri seisuga*. Autori valduses.

Sööt, A., 2008. *Tubakaaktsiisi mõju tubakatoodete tarbimisele*. Lõputöö. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Tervise Arengu Instituut, 2015a. *Suitsetatavad tubakatooted*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.tubakainfo.ee/mis-on-sigaretis/suitsetatavad-tubakatooted/> [Kasutatud 04.11.2020].

Tervise Arengu Instituut, 2015b. *Suitsuvabad tubakatooted*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.tubakainfo.ee/mis-on-sigaretis/suitsuvabad-tubakatooted/> [Kasutatud 04.11.2020].

Tervise Arengu Instituut, 2015c. *Mis on sigaretis?*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.tubakainfo.ee/mis-on-sigaretis/> [Kasutatud 07.04.2021].

Terviseamet, a. *Mis on tubakatoode?*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.terviseamet.ee/et/kemikaaliohutus-tooteohutus/inimesele/tubakatooted> [Kasutatud 04.11.2020].

Terviseamet, b. *Tubakatoodete määrgistamine*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.terviseamet.ee/et/kemikaaliohutus-tooteohutus/toodete-kaitlejale/tubakatooted/tubakatooted-margistamine> [Kasutatud 23.12.2020].

Trends in Organized Crime, 2016. Understanding the U.S. Illicit tobacco market: characteristics, policy context, and lessons from international experiences. *Trends in Organized Crime*, 19(3/4), pp. 351-386.

Trevino, R. A. & Richard, A. J., 2002. Attitudes towards drug legalization among drug users. *American Journal of Drug & Alcohol Abuse*, 28(1), pp. 91-108.

Tubakaseadus (2005) RT I, 19.05.2020, 13.

U.S. Department of Health and Human Services, 2010. *How Tobacco Smoke Causes Disease: The Biology and Behavioral Basis for Smoking-Attributable Disease*. A Report of the Surgeon General. U.S. Department of Health and Human Services: Public Health Service, Office of the Surgeon General, Rockville, MD. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK53017/pdf/Bookshelf_NBK53017.pdf [Kasutatud 21.02.2021].

Vaidlo, M., 2021. MTA nikotiinipatjade laekumiste statistika 2019-2020. Päringu vastus 05.04.2021. Autori valduses.

Veligati, S., Howdeshell, S., Beeler-Stinn, S., Lingam, D., Allen, P. C., Chen, L.-S. & Grucza, R. A., 2020. Changes in alcohol and cigarette consumption in response to medical and recreational cannabis legalization: Evidence from U.S. state tax receipt data. *International Journal of Drug Policy*, 75(102585).

World Health Organization, 2020a. *Summary results of the global youth tobacco survey in selected countries of the WHO European Region*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/336752/WHO-EURO-2020-1513-41263-56157-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Kasutatud 03.12.2020].

World Health Organization, 2020b. *World No Tobacco Day – 31 May 2020*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.who.int/news-room/events/detail/2020/05/31/default-calendar/world-no-tobacco-day-2020-protecting-youth-from-industry-manipulation-and-preventing-them-from-tobacco-and-nicotine-use> [Kasutatud 15.02.2021].

World Health Organization, 2021. *Heat-Not-Burn tobacco products information sheet*. [Võrgumaterjal] Leitav: https://apps.who.int/tobacco/publications/prod_regulation/heat-not-burn-products-information-sheet/en/index.html [Kasutatud 10.04.2021].

Õunapuu, L., 2014. *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Õpik. Tartu Ülikool. [Võrgumaterjal] Leitav: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf [Kasutatud 30.11.2020].

Lisa 1. Tabelite ja jooniste loetelu

Tabel 1. Suitsetatavad tubakatooted (Tervise Arengu Instituut, 2015a; autori koostatud).....	8
Tabel 2. Suitsuvabad tubakatooted (Tervise Arengu Instituut, 2015b; autori koostatud).....	9
Joonis 1. Maksu- ja Tolliameti andmed tarbimisse lubatud nikotiinipatjade koguste kohta grammides (Vaidlo, 2021; autori koostatud)	13
Joonis 2. Samoubiitsa nikotiinipadjad (autori valduses).....	16
Joonis 3. Tubakatoodete tarvitajate arv vastanute hulgas (autori koostatud küsimustiku vastuste põhjal).....	26
Joonis 4. Tubakatoodete ja nikotiinipatjade tarvitamise sagedus protsentides (autori koostatud küsimustiku vastuste põhjal)	27

Lisa 2. Küsimustik

1. Sugu
  - a) Mees
  - b) Naine
2. Vanus
3. Kas tarvitate tubakatooteid?
  - a) Jah
  - b) Ei
4. Milliseid tubakatooteid peamiselt tarvitate või tarvitasite?
  - a) Sigaret
  - b) Huuletubakas (snus)
  - c) HEETS
  - d) Muu
5. Kui tihti tarvitate tubakatooteid?
  - a) Igapäevaselt
  - b) Mõned korrad nädalas
  - c) Mõned korrad kuus
  - d) Muu
6. Kui palju tarvitate tubakatooteid keskmiselt päeva jooksul?
7. Mis põhjusel hakkasite tubakatoodeid/tooteid tarvitama?
8. Kas olete mõelnud tubakatoodeid tarvitamisest loobumisele?
  - a) Jah
  - b) Ei
9. Kas tarvitate lisaks või tubakatoote asemel ka nikotiinipatju?
  - a) Jah
  - b) Ei
10. Kas enne nikotiinipadja tarvitamist tarvitasite tubakatooteid?
  - a) Jah
  - b) Ei
11. Kui tarvitasite tubakatooteid, siis milliseid?
  - a) Sigaret
  - b) Huuletubakas (snus)
  - c) E-sigaret

- d) Muu
12. Kui tarvitasite tubakatooteid, siis kui tihti?
- a) Igapäevaselt
  - b) Mõned korrad nädalas
  - c) Mõned korrad kuus
  - d) Muu
13. Kui tihti tarvitate nikotiinipatja?
- a) Igapäevaselt
  - b) Mõned korrad nädalas
  - c) Mõned korrad kuus
  - d) Muu
14. Kuidas nikotiinipatjade kättesaadavus on mõjutanud teie tarbimisharjumusi, -eelistusi?
15. Mida peate nikotiinipadja ostmise juures kõige olulisemaks?
16. Kas Teie arvates on nikotiinipadjad võrreldes nt huuletubakaga lihtsasti kättesaadavad?
- a) Jah
  - b) Ei
17. Kust Te nikotiinipatju peamiselt ostate?
18. Kas olete teadlik, kui palju sisaldub nikotiini ühes nikotiinipadjas?
- a) Jah
  - b) Ei
19. Kas Teie arvates on nikotiinipadjas nikotiini sisaldus kõrgem kui sigaretis?
- a) Jah
  - b) Ei
20. Kui huuletubaka müük oleks Eestis seaduslik, kas eelistaksite seda nikotiinipadjale?
- a) Jah
  - b) Ei
21. Kui eelistaksite huuletubakat nikotiinipadjale, siis miks?

Lisa 3. Avatud küsimuste kodeerimise tabelid

Tabel 1. Küsimuse „Mis põhjusel hakkasite tubakatoodet/tooteid tarvitama?“ vastuste koodide tabel (autori koostatud küsimustiku vastuste põhjal, 2021)

Välja toodud vastused koodide kaupa	Tunnuste esinemissagedus	Koodi osakaal koguvastustest
Sõbrad ja keskkond	81	55,9%
Stress ja tervis	26	17,9%
Proovisin ja sai harjumuseks	27	18,6%
Ei oska öelda	11	7,6%
Kokku	145	100%

Tabel 2. Küsimuse „Kuidas nikotiinipatjade kättesaadavus on mõjutanud teie tarbimisharjumusi, -eelistusi?“ vastuste koodide tabel. Autori koostatud (autori koostatud küsimustiku vastuste põhjal, 2021)

Välja toodud vastused koodide kaupa	Tunnuste esinemissagedus	Koodi osakaal koguvastustest
Muu/ei oska öelda	2	1,6%
Ei ole mõjutanud	46	36,2%
Tarbimine on suurenenud ja/tarbin rohkem/eelistatum	54	42,5%
Loobusin/vähendasin suitsetamist või huultubaka tarvitamist	25	19,7%
Kokku	127	100%

Tabel 3. Küsimuse „Mida peate nikotiinipadja ostmise juures kõige olulisemaks?“ vastuste koodide tabel (autori koostatud küsimustiku vastuste põhjal, 2021)

Välja toodud vastused koodide kaupa	Tunnuste esinemissagedus	Koodi osakaal koguvastustest
Kangus	44	34,7%
Hind	30	23,6%
Maitse	13	10,2%
Bränd	13	10,2%
Kättesaadavus	6	4,7%

Kvaliteet	9	7,1%
Muu/ei tarvita	12	9,5%
Kokku	127	100%

Tabel 4. Küsimuse „Kust te nikotiinipatju peamiselt ostate?“ vastuste koodide tabel. Autori koostatud (autori koostatud küsimustiku vastuste põhjal, 2021)

Välja toodud vastused koodide kaupa	Tunnuste esinemissagedus	Koodi osakaal koguvastustest
Bensiinjaam	48	38%
Muu müügikoht	33	26,2
Rootsi	4	3,2%
Sõbrad	2	1,6%
Spetsiaalne müügikoht	33	26,2%
Ei osta või ei tarvita	6	4,8%
Kokku	126	100%

Tabel 5. Küsimuse „Kui eelistate huuletubakat nikotiinipadjale, siis miks?“ vastuste koodide tabel (autori koostatud küsimustiku vastuste põhjal, 2021)

Välja toodud vastused koodide kaupa	Tunnuste esinemissagedus	Koodi osakaal koguvastustest
Ei eelista huuletubakat	13	31,7%
Huuletubakas on kangem/mõjub kiiremini	6	14,6%
Huuletubakal parem maitse kui nikotiinipadjal	8	19,5%
Huuletubakas naturaalsem kui nikotiinipadi	7	17,1%
Muu	7	17,1%
Kokku	41	100%